ПРОЛЄТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Г. ҐОРТЕР

СВІТОВА РЕВОЛЮЦІЯ

ПЕРЕКЛАВ Г. ПІДДУБНИЙ.

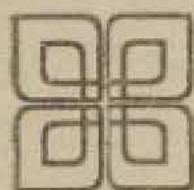
УКРАЇНСЬКА СЕКЦІЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ АВСТРІЇ.
ВІДЕНЬ.

ПРОЛЄТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Ґ. ГОРТЕР

СВІТОВА РЕВОЛЮЦІЯ

ПЕРЕКЛАВ Г. ПІДДУБНИЙ.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СЕКЦІЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ АВСТРІЇ. ВІДЕНЬ, VIII., АЛЬЗЕРШТРАСЕ 69.

Ч. 3. ВІДЕНЬ 1922.

Передовому борцеві світового пролетаріяту Володимиру Ульянову (Леніну).

Передмова.

I.

Товариш Герман Ґортер належить до давніх революційних марксистів, які в Голандії, ще до початку війни 1914—1918 рр., творили в соціялістичному русі революційне комуністичне крило, подібно до того, як у Росії таке крило творили большевики, а в Німеччині К. Лібкнехт, а згодом ґрупа „Спартака“. Та вони не тільки займали ліве становище в Голандії, але навіть і назву собі прибрали комуністичну і тим наче б зайвий раз виявляли знову інтернаціональний характер комуністичного руху.

Нам, українським робітникам, особливо важно це зауважити. Наша дрібно-міщанська інтеліґенція надто милується в тих доказах, якими вони починають „розбивати“ комунізм, завжде танцюючи від національної печі й раз-у-раз показуючи на „московський большевизм“ та на „московську нетерпимість“. Оце на прикладі тов. Германа Ґортера ми бачимо, що комунізм є явище не московське тільки, а широке світове, міжнароднє, й випливає він не з „національного духу“ Росіян, а з самої економічної еволюції суспільних форм життя, з розвитку продукційних сил та з прикладання до життя наукової соціолоґічної правди, себ то самого наукового соціялізму. Однакові умови породили однакові наслідки по цілому світу, економічна руїна, викликана війною робітнича революція, керована комуністами повстає повсюди, хоч і не в один і той же час, хоч і при ріжних обставинах. Бо повсюди є капіталізм, повсюди є робітництво, повсюди панує визиск, тож і повсюди мусить вибухати неминуча революція. Нашим комуністичним обовязком є лише підготовка до неї, орґанізування пролєтарських мас. А коли ця революція повстане, то ми повинні під проводом революційної партії, Комуністичного Інтернаціоналу, вести пригноблене людство до перемоги в борні з капіталізмом.

Перекладаючи цю книжку на українську мову, ми сподіваємося, що спричинимось до підготування соціялістичної революції. Поява „Світової Революції“ серед українських робітників і тих революціонерів, що пірвали зі своїми націоналістичними забобонами, на нашу гадку багатьом допоможе дійти до яснішого розуміння капіталістичної доби, де-котрим певніше викристалізувати вже ясний світогляд, а кому і просто розвіяти туман з голови.

Оця книжка вже давненько з'явилася на російській, німецькій і англійській мовах, тож час тепер випустити її й по українськи, — тим паче, що більша частина України саме тепер знаходиться в плину чинної боротьби за інтереси світового пролетаріяту і сама своїх рук докладає в змаганнях революції зі світовою контр-революцією. А це останнє й було причиною скількох походів на Україну, котрі безмилосердно пляново нищили Україну економічно й культурно. Видаючи цю книжку для українського робітництва за кордоном, ми сподіваємося, що вона дістанеться й на Україну і там не буде зайва.

II.

Як це ми говоримо вже в одному з дальших зауважень, частину цеї книжки було написано до пролетарської революції (7 листопаду 1917 р.), а другу частину в середині 1918 року. З того часу минуло не мало подій, які дозволяють нам зробити певні додатки до поглядів тов. Г. Ґортера. Цілу схему революції, її дух, її єство автор так добре збагнув і так докладно змалював, що майже всі його передбачання справдились, усі його уповання здійснились, а всі його висновки сміливо можна й тепер як і тоді до практичного діла прийняти. Автор не сказав, що революція повстане ось того й того дня, але твердо зазначив, що вона повстане, — може завтра, а може й значно пізніше. Комуністи належать до тих людей, що, бороначи клясу поневолених, тверезо дивляться правді в вічі і коли приходять до дії, вони провадять її зі свідомістю її неминучости, конечности й неодмінности, з якою вони зазирають у майбутність і працюють завжде в імя грядущого бунту зарібних рабів капіталу. Від того часу, як автор написав останні рядки своєї книжки, німецька революція шпурнула з престолу голову заброньованої в залізо німецької буржуазії Вільгельма, розпорошила австрійську монархію, счинила завeруху в Італії, й нарешті

в Угорщині навіть саму пролетарську клясу до керми радянської держави була приставила. А разом і на Україні революція перемогла, і, не зважаючи на всіх ворогів і всупереч світовому капіталу, сукупно з Росією нині Україна соціялістичний лад споруджує. Оттаке сталося зі світовою революцією. Тимчасом вона спинилася, але не може вона на довго на одному місці стояти, аж доки основні причини революції впливати не перестануть. Революція має свої ковбані, свої сугорби та яруги, котрі вона мусить переходити, та все ж далі знову мусить промежок рівної ходи наступити.

III.

Та хоча в поглядах автора на загальну схему й немає помилок, а в оцінці й клясифікуванні ріжних ґруп капіталістичних держав і не бракує схематичної ясности й теоретичної точности, проте останні події останніх двох років нам де-що нове появили, на де-яку особливість звернули нам нашу увагу і нам треба тут і собі ці факти поправити згідно з життьовими змінами відносин.

Найважніщою поправкою треба вважати авторів спогляд на англо-американські відносини. В той час іще не було видко, якого характеру наберуть ті відносини між Америкою, Англією і Німеччиною. В ті часи вже була думка про можливість сутички між Англією та Америкою, але спільність інтересів у війні затемнила дійсні економічні інтереси американського виступу елементом расових почувань англійської однаковости та гімнами свободам, які так співали в ті часи держави Згоди.

Тож і автор тоді, не передбачаючи характеру погрому Німеччини, помилився що до майбутнього розвитку міжнародньої боротьби. Там, де нині треба ставити проти Англії Америку, автор ставив проти Англо-Америки Німеччину.

Тепер, по останніх подіях, ми можемо з певністю, з непохитною ясністю підкреслити, що, одкнувши Германію на бік, як державу, що вже стратила свій важний характер в життю капіталістичного світу, ми маємо зовсім инший поділ земної кулі. З одного боку — американські Злучені Держави, а з другого боку Британська Імперія. Кожда з тих двох держав уявляє собою досконалу орґанізацію капіталістів у формі держави. Кожда з них має

свої окремі, свої особливі й свої власні інтереси, котрі по цілому світу один з одним стикаються, сперечаються і змагаються; кожда з тих держав має своїх одвертих і таємних союзників, прибічників і приклонників, кожда з тих двох держав орґанізує навколо себе окремі капіталістичні гуртування, військові сузірря й фінансові ватаги.

Відомо, що Америка в 1924 році матиме морську перевагу над Англією, американська воєнна фльота буде міцнішою за англійську: її гармати будуть товщі й битимуть на морі далі, кораблі її будуть значно численніші. Ясно, як день: ті узброєння не аби так собі робляться, ті гармати не аби для якоїсь розваги будуються, зрозуміло нам і те, що англійська преса (буржуазна) не з нічого підносить голос про промислову перевагу Америки.

IV.

Українцям, котрі так жваво цікавляться національними питаннями, тут було б важно прикмітити, що Америка та Англія в культурно-національному змислі суть країни однакові, що в Англії говорять тією ж мовою, що й в Америці, що і тут і там, по обидвох боках Атлантики, тих же самих клясиків читають. Суть роздору лежить не в мові, а в економіці. Американська ґрупа капіталістів творить свою державу, а англійська свою. Американський трест під назвою „Злучених Держав“ собі шукає зисків, а англійський трест під назвою „Британська Імперія“ шукає їх собі, і шукає саме там, де й перший. Капіталізм американський у своїй експанзії стикається з капіталізмом англійським.

Тим чином, як Г. Ґортер таки й пише, світ є поділений на дві суперницькі ґрупи, — тільки з тією ріжницею, що на чолі одної стоїть не Німеччина, а Америка.

Зрозуміно нам стає тепер і відсахнення Америки від Ліґи Націй, в котрій перевагу має Англія, і перемога республіканців, тобто великих фінансових інтересів, в президентських виборах в Америці, і союз Англії та Японії, і гарчання цієї проти Америки зза питань Сибіру, Каліфорнії й Китаю, і залицяння Англії до Франції, й німецьке схиляння до Америки. А коли споглянути на справи Standard Oil Co та на Royal Dutch and Shell Company, то легко переконатися, що перша причина майбутніх сутичок полягатиме, в першу чергу, в погоні двох капіталістичних ґруп за нафтовими інтересами,

бо нафта грає тепер найважніщу ролю в розвитку торговельної й воєнної фльоти.

Система протекціонізма, котру американські капіталісти запроваджують після війни у формі пониження залізно-дорожних тарифів на товари, призначені для перевозу американськими кораблями, — система, котру американська держава вірно підтримує в конґресі, — дає нам зайвий доказ тієї економічної війни, яка розгортається на наших очах між Англією та Америкою і котра в майбутньому має обернутися у збройну боротьбу.

Англійське правительство зі свого боку притягає голяндські нафтові капітали Детелінґа і сполучає Deutch Royal Company з Shell Company, тим чином змагаючись з Морґаном і американським капіталом за контроль над нафтовими джерелами світу.

Ось як тепер поділився капіталістичний світ.

V.

Нарешті треба ще звернути увагу на одну точку в книжці т. Г. Ґортера. Він говорить про необхідність прихилення на бік революції середньої, а найбільше верстви дрібних власників, — отих дрібних фармерів, селянства, дрібних крамарів то що. Дійсно, не можна заперечувати того, що та верства від революції пролєтарської може тільки виграти, що великі фінансові інтереси нещадно визискують ці промежні кляси, що прихід соціялізму тільки врятує їх од загину. Одначе треба памятати, що зпоміж тої середньої верстви буржуазія рекрутує своїх ідеольоґів, що вона пронизує їхню ідеольоґію своїми інтересами, що дрібне міщанство, не маючи ніяких підстав для свого добробуту в капіталістичнім громадянстві, все-ж-таки уперто чепляється за останні стеблини, що плавають на поверхні води, і не хоче спролєтаризуватись. Вони безнадійно хапаються за капіталістичний лад, усе уповаючи вибитись якось на великого пана та якось і собі маєтку чи великого гроша доробитись.

От хоч би взяти, наприклад, дрібне міщанство, що позасідало в професійних спілках, що керує фаховими орґанізаціями, всіх тих Апелтонів, Гендерсонів та Жуо! Чи ж вони себе не виявили запеклими ворогами пролєтарської революції, чи ж та верства далеко відійшла од Носкізму?

А перейшовши на конкретні приклади української революції, ми стрічаємо ще більше випадків і доказів безнадійности перетягнення дрібного міщанства на бік пролєтарської революції. Починаючи від Центральної Ради та аж до останніх днів петлюріяди, вся та українська інтелігенція, що по своєму соціяльному становищу наближалась до пролєтаріяту, ще в більшій мірі пішла війною проти радянської влади й диктатури пролєтаріяту, ніж то робило російське міщанство, з котрим революція досить хутко упоралася. В дійсности виявилось, що то саме те міщанство поповнювало лави контрреволюції, що то ж ніхто, як крамарі, інтеліґенти та дрібні урядовці раз-у-раз накидалися на робітництво й розбивали його. Дрібне міщанство відіграло ролю чистих аґентів великого капіталу. А таке міщанство, яке ми у Франції знаємо під назвою рантьє, уявляє собою найпідліщу верству чистих павуків-неробів.

Остаточний вислід, проте, не міняється. Нам таки так і треба робити, як радить т. Г. Ґортер. Де є хоч найменша змога притягти до своїх полків дрібне міщанство, урядовців, писарчуків, учителів та особливо дрібне селянство, там повинно це переводити яко мога краще й доцільніще.

Тактика пролєтарської партії мусить бути розумна, гнучка й незломна, реальна й ідеальна. Нетямущим треба пояснити, запеклим ворогам повинно залізом засмалити, непереможний мур перелізти можна з драбиною, всі колоди й перешкоди треба тверезо бачити, але разом з тим ніколи останньої мети не повинно погубити, — ось така повинна бути політична лінія пролєтарської партії.

Отож і до дрібного міщанства якось таки повинно таке становище зайняти, щоб зробити його найменше шкідливим, коли вже не можна його зовсім до себе прихилити. Надії т. Г. Ґортера на нейтральність або й прихильність низчих верств дрібної буржуазії де-що перебільшені. Пролєтаріятові таки доведеться самому та з допомогою найбіднішого селянства робити світову революцію й закладати перші каміння до підвалини Світової Радянської Республіки.

VI.

Повищі рядки ми написали рік назад. За цей час сталися досить поважні зміни в загально-світових рухах

серед мас пролетарських. Комуністичні партії дуже зміцнилися. Комуністичний Інтернаціонал уявляє могутню бойову машину робітничої кляси. Відбувся вже Третій Конґрес Комуністичного Інтернаціоналу, на якому вже розглянуто і по докладному обміркуванні розвязано питання центристів (обєднанців) і лівих комуністів. Перша ґрупа по довгих лицемірних крутійних заявах усе ще „стоїть“ за Третій Інтернаціонал, хоча це не заважає їй кивати в бік співпраці в буржуазному правительстві.

Друга ґрупа лівих не вдовольнилась „поміркованістю“ Комуністичного Інтернаціоналу, „опортунізмом“ комуністичної тактики, і заснувала свій так званий Четвертий Комуністичний Робітничий Інтернаціонал. Ми не будемо тут довго спиняти нашої уваги над „лівими“ принципами цього Четвертого Інтернаціоналу, до якого прилучилося кілька ґруп у Німеччині та Великобританії (головно Комуністична Робітнича Партія Німеччини). Ми лише коротенько зазначимо точки розходження, щоби тим чином до певної міри зазначити й ті суперечности, в які попав Г. Ґортер. Насамперед, „ліві“ проти участи в парляментарній виборчій боротьбі і проти участи в парляментах. Дальше, вони проти входження і проти праці в тих спілках, що звязані з Амстердамським Інтернаціоналом Професійних Спілок, бо вважають це опортунізмом. Так саме вони проти звязування себе з Робітничою Партією в Англії. Одночасно вони одкидають політику Комуністичного Інтернаціоналу в аґрарній справі і схильні спіратися виключно, або майше виключно, на революційні професійні спілки.

Як звісно, Комуністичний Інтернаціонал дивиться инакше на справу і ставить домагання до всіх своїх секцій, щоби вони брали участь у виборах до парляменту, вступали й працювали в професійних спілках і гуртували навколо себе найбідніще селянство.

Той же Г. Ґортер, що в 1918 р. писав про притягання до революції дрібної промежної средньої верстви, нині попав до лівих і пише щось инше.

Досить нам кинути оком, щоб запримітити ці ріжниці. В своїй полеміці проти Леніна він усе спірається на те, що на Заході немає бідного революційного селянства і що умови революції в Росії та в Західній Европі зовсім неоднакові, а тому й селянська політика на Заході мусить бути инакша, як у Росії.

Комуністи свідомі ріжниці умов у ріжних країнах, але принципи Комуністичного Інтернаціоналу суть скрізь однакові і мусять скрізь знаходити відповідне прикладання. Завдання полягає в тім, щоби проникнути в пролетарські маси, охопити цілу трудящу верству впливом живих революційних гасел і повести їх у боротьбу під проводом пролетаріяту.

Звідси випливають і тези Комуністичного Інтернаціоналу про працю серед селянства.

Теперішнє наче б то ліве відхилення Г. Ґортера ми зрозуміємо, коли пригадаємо його здогадки про приєднання до революції середньої верстви. В роспалі революційних подій йому видавалось можливим прихилення до революції навіть дрібного міщанства. А в час спаду революційної хвилі він готовий сказати, що те все нездатне до революції, і навіть серед робітництва тільки тоненькі шари готові для неї. А про селянство нема чого й говорити. Оце хитання Г. Ґортера належить власне до тих хиб в його працях. Тому то й повинно мати на увазі його де-які спеціяльні погляди на революцію, які муситься не забувати при читанні. Поза тим усім ми, видаючи брошуру тов. Г. Ґортера, сподіваємось, що вона й донині своєї вартости не стратила й що вона може послужити доброю лектурою для українського робітництва.

Капіталізм в його теперішній найвищій стадії пре знову до провалля імперіялістичних озброєнь, воєн і сутичок. Завдання підготовлення робітничої кляси до революції стоїть перед нами як найвища повинність. Бо ж Світова Революція єсть жива подія, яка на наших власних очах відбувається.

Г. Піддубний.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ.

Неминучість Світової Революції.

Яко наслідок першої світової війни насуваеться світова революція. Мов страшенний ураган, що, перелітаючи крізь лісові просторені, нагинае на всі боки стовбури дерев, так і світова війна роскидала пролетарську масу в ріжні напрями.

Цілими роками проваджено було хибну пропаґанду за реформи, і тому заплющувано очі на небезпеку імперіялізму й майбутньої війни. Обдурений своїми правительствами, зраджений своїми ватажками, світовий пролетаріят опинився в руках імперіялізма і попав у пащу світової війни.

Та робітники переможуть усі труднощі й знову в повній едности поведуть боротьбу.

Війна може тягтися й відбуватись тільки наслідком роз'єднаности робітників цілого світу.

А після того, як европейський і американський пролетаріят, та насамперед німецька робітнича кляса, зрадили Російську Революцію, нам стае ясним, що всяка пролетарська революція мусить остаточно впасти, коли міжнародній пролетаріят не виступить одностайним фронтом проти світового імперіялізму.

Революція наближуеться наслідком першої світової війни. Пролетаріят Европи й Америки повстане проти імперіялізму й по довгій і завзятій боротьбі положить край його пануванню. Та імперіялізм годі подоліти без повалення капіталізму.

Майбутній бій, грядуща революція е також соціяльна революція, революція для соціялізму. І революція европейського й американського пролетаріяту остаточно встановить соціялізм по цілому світу.

Тому грядуща революція буде не тільки революціею Европи й Америки, а світовою революціею.

На плечах усіх щирих революціонерів лежить завдання дослідити умовини цієї соціялістичної революції, загодя до неї підготовитися й накреслити інтернаціональну програму наших домоганнів.

Ми спробуємо це зробити на дальших сторінках.

Пролетаріят, як цілість, стоїть проти імперіялізма, він стоїть проти всіх імперіялізмів цілого світу.

Нема кращого або гіршого імперіялізму. Імперіялізми обидвох ворожих ґруп, Німеччини з одного боку, Англії й Америки з другого, однаково лихі, однаково ненависні всім робітникам цілого світу.

Оце й треба найперше показати, бо тільки тоді, коли робітники уявлять собі добре, що між двома імперіялізмами не може бути вибору, що поважна загроза тисне їх з обидвох боків, і що нема ніяких засобів утікти від цих двох імперіялізмів, — тільки тоді, коли пролетаріят наочно уявить собі те все, робітники зрозуміють, що світова революція проти імперіялізму є потрібна й конечна для робітників світу.

В першім розділі ми покажемо неминучість світової революції, неодмінну конечність для імперіялізма гнітити й нищити пролетаріят, навіть після війни, і подібність засобів, якими імперіялізм допинає тих пригнічень і винищень. В другім розділі нашої книжки покажемо, що нема ніякого шляху, щоб обминути ці пригноблення і вигублення, крім світової революції. В третім, — що світова революція та її програма здійснимі. В четвертім, що Російська Революція є прикладом світової революції для пролетаріяту. В пятому ж розділі ми дамо суцільний огляд усього сказаного нами. Найбільші супротивники й провідники в побоєвищах за світову владу, — — Англія й Німеччина, — єдині вороги, що мали силу, а значить і право, провадити цю боротьбу, стали лицем до лиця на однім фронті, стали від Північного Моря до Середземного з усіма своїми силами. Боротьба за посідання світом почалась.

Понеже російський імперіялізм був бюрократичної й мілітарної природи і не посідав міцну капіталістичну будову, то Росія ще не достигла для цієї війни і мусіла була відпасти геть. І тоді з обох боків лишилося тільки по кілька маленьких держав.

Злучені Держави Америки вступили у війну, яка після того зробилася завзятою боротьбою за панування над світом.

Коли виграє Німеччина, то вона запанує над Европою, значною частиною Азії й Африки, і тоді вона зробить перший крок в напрямі світового панування. Коли б виграла Англія й Злучені Держави, тоді вони можновладно почали б правувати світом.

Злучені Держави утямили це і вмикнулись у війну. Подібно Риму й Картаґену Німеччина й Англія (зі Злученими Державами) стоять одна проти одної. Рим і Картаґен воювали на Середземному Морю й на його берегах; а нині боротьба розлилась по всіх океанах і морях і по всіх суходолах. І подібно боротьбі в ті старі часи, нема й тепер надії на змирщину. Війну muситься довоювати до самого краю, аж доки один чи другий табор не вийде переможцем.

Ѣорня провадиться за панування над світом, а тому доти, доки народ має перед собою таке завдання, люде вживатимуть усі засоби і приноситимуть усі жертви, щоб осягнути цієї мети, хоч би для того довелося навіть витлумити половину молодого покоління нації.

В своїй книжечці „Імперіялізм, Світова Війна й Соціял-Демократія" я писав, що німецький імперіялізм є так само небезпечний міжнародньому пролетаріятові, як імперіялізм англійський. Я повинний був би тепер сказати „англо-американський".

Повстає питання: чи воно справді так, чи то тільки здогад? Чи не тому ми клясифікуємо й тавруємо всі імперіялізми однаково, щоб полекшити своє завдання в справі здійснення потрібної єдности всього міжнароднього пролетаріяту?

Спинимося хвилину над розглядом цих питаннів. Коли ми припустимо думку, що один імперіялізм якоїсь одної держави є небезпечніщий пролетаріятові, ніж імперіялізм другої держави, тоді пролетаріят повинний був би бажати поразки першому і поборювати його всіми своїми силами. Тоді перемогу пролетаріята можна було б забезпечити перемогою другого „кращого імперіялізму". Тоді й революція може стала б неможливою, а то й зовсім зайвою.

Щоб ясно упевнитись, чи надасть робітничій клясі перемога одного імперіялізму більше вигід, ніж побіда другого, нам треба змалювати собі, які будуть наслідки повної перемоги спершу одної, а потім другої імперіялістичної держави*.

* Щоб краще уявити собі ті наслідки, ми малюватимемо їх собі робом наукового думання, тоб то так, що обидва імперіялізми буде розглянуто в стані повної влади й перемоги. **Автор.**

Книжку написано під час війни, — перші розділи до Жовтневої Пролетарської Революції, в вересні 1917 р., останній в липні 1918 р. Тоді ще Німеччина трималася, але нам тим цікавіще знати думку автора, що наслідки перемоги того чи другого імперіялізму все одно шкідливі пролетарській справі. **Перекладач.**

Коли Німеччина переможе, вона накине свої умови. Вона задержить Бельґію під своєю владою, вона захопить ще більшу частину вугільно-гірничого обшару Франції, вона втримає посідання Литви, Естонії, Латвії, Польщі, а може й Фінляндії. Вона зробить Сербію, Албанію, Чорногору, Румунію й може Грецію державами підлеглими Австрії. Вона дасть Туреччині землі, що сягають до Перської Затоки. Вона розшматує Росію на кавалки і зробить їх німецькими васалами. Вона буде правити Балканами й Туреччиною. Вона присилує Францію й Італію до союзу з нею. Вона поверне назад усі свої колонії та ще придбає де-які колонії від ворогів.

Тоді Німеччина буде панею від берегів Фландрії і Емдену до берегів Перської Затоки, а через Сибір до Північної й Середньої Азії.

Ось тут Німеччина досягла б своєї мети, зза якої вона планувала й провадила війну.

Завдяки своїй воєнній, політичній та економічній перевазі наслідком торгових обмежень, котрі Німеччина накине кволіщим державам, вона набуде повного контролю над Скандинавією й Голандією. Тоді Німеччина правитиме Европою й великою частиною Азії, геть аж до самих воріт Британської Індії.

Але, хоч Англію та Злучені Держави й побито на европейському суходолі, силу їхню не можна знищити, бо їхня морська могутність лишиться незломною.

Щоб мати світову владу, Німеччина повинна мати морську владу, а осягнути морської влади не можна без нової війни. Мирне посередництво, обеззброєння, зменшення мілітарної сили, — це все буде неможливе. Ніхто не схоче цього робити, — ані Німеччина, ані Англія, ані Злучені Держави. А не схоче тому, що таке обеззброєння означало б загин світової влади, воно спинило б визиск і панування над землею. А це є зовсім не те, чого вони бажають. Вони бажають задержати імперіялізм, але це можна зробити тільки силою.

Посередництво, обеззброєння і всі гасла є чистою брехнею, котрою імперіялісти, з допомогою своїх союзників, — всіляких реформістів, ніби-марксистів, — заводять робітників на манівці, держать їх у покорі, — це є чиста брехня, котру вигадано для продовження цієї й майбутньої війни.

Отже, які наслідки німецької перемоги?

Як тільки Німеччина де-що видужає від лихої спадщини війни, вона почне готуватися з усіх сил своїх до нової. До безлічі знарядів, вигаданих протягом цієї війни, вона додасть инші, ще страшніші. Завдяки своїй політичній і мілітарній перевазі вона накине цей напрям і всім своїм союзникам: Туреччині, Австро-Угорщині, Польщі, Балканам, Росії, Сландинавії, Голандії, Італії й Франції. Німецькі орґанізації, велетенські трести, банки, фабрики, залізниці, пароплавство запанують по Европі, від Голандії до Царьгороду.

Прусько-німецький дух, байстря деспотизму й рабства, прокладає собі дорогу через цілу Европу й верховодить повсюди. А народи Европи мусять слухатись і коритись, як що вони не хочуть економічно й політично погаснути. Це буде німецька „Ліґа Націй", німецький „світовий мир", котрий Німеччина бажає собі здобути й котрий вона здобуде собі перемогою.

Робітничу клясу тоді по цілій Европі пригнобить, розпорошить тягарь мілітаризма, трестів і промислових підприємств. І нарешті друга світова війна вибухне пожежою і буде вона жахливіща за першу. То буде війна за контроль над Азією й Африкою. І тоді знову, та ще раз членів трудящої кляси буде післано убивати один одного.

Оце результат перемоги німецького імперіялізму.

Переходимо тепер до британсько-американського. Коли Британія й Америка виграють війну й опиняться в стані диктувати свої умовини, вони відберуть у Німеччини Ельзас-Лотаринґію, Пруську Польщу, всі її колонії, а може й землі по Райн.

Австрію поділиться на кілька держав. Польща дістане частину Пруської Польщі й Галичину. Балкани підпадуть під британську керму. Турецькі землі розбереться зовсім.

А те, що Злучені Держави вчинили умову, по якій Австрія, Балкани й Туреччина повинні самі випростатись зпід німецького впливу, а Арабія, Месопотамія та Сирія повинні стати „незалежними", тільки зайвий раз показує нам, як дуже Злучені Держави зробили британську політику своєю власною політикою. Бо, сповнивши ці умови, встановиться британську світову державу від рогу Доброї Надії до Каїро й Індії. Розуміється, за те все Британія обіцяла Злученим Державам свою підмогу в східньо-азійських

тихо-океанських краях. Крім того на Німеччину буде навантажено непомірні воєнні борги під назвою „відшкодовань" та „надолужень", котрі, розкладені на що-річні внески, тягтимуться довгими роками. Її флоту зменшиться до незначного числа малих кораблів. Гельголанд стане британський. Стративши вугільні обшари в Лотаринґії, Німеччина дуже підупаде й стоятиме безборонною супроти Англії й Америки.

Росія опиниться в подібному ж становищу, якщо революція не втямить здержати тиск переможного імперіялізму Антанти. І годі сказати, що може тоді статися в цій знесиленій внутрішніми заколотами й контр-революцією країні. Америка здобуде там великий вплив.

Франція та Італія одержать великий шмат здобичі. Франція хутко розвинеться, завдяки наново захопленим вугляним і залізним копальням. Але ці держави занадто малі, щоб видержати гру проти Англії й Америки. Лишаться тільки ці дві та Японія.

Що до Японії, то зовсім легко побачити, по що вона пнеться. Вона виставляє великі домогання в Китаю, Манджурії, Сибіру, Долішній Індії, а тому її владу повинно зломити. Велетенська британська флота, майже двічі збільшена за часів війни, з новою флотою Злучених Держав пануватиме понад усім.

Ми тут твердимо наперед, що ці два союзники зістануться вкупі. Їхні капіталістичні інтереси щильно злилися докупи протягом війни, а, безсумнівно, для їхньої спільної користи їм буде краще зістатись разом.

Яка ж тоді буде доля світа? Злучені Держави й Британія зроблять усе, щоб завадити якійсь иншій державі зробитись такою могутнього, як вони самі. Для того вони поділять Европу на низку малих держав, а щоб панувати над ними та визискувати їх, вони силуватимуться держати малі держави в стані постійної захлялости. Вони захоплять світові ринки, тим часом як Німеччина й Росія ще будуть кволими.

Ціла Европа, Франція, Італія і малі держави будуть просто їхніми челядниками. Те саме буде в Центральній і Північній Америці. То буде так, наче б два імператори їхали в берлині в супроводі натовпу васалів.

В усіх політичних суперечках в Европі й Америці вони будуть підюжувати одну державу проти одної. Так само в минулому Англія робила безліч насильчих вчинків і займань, про котрі ми тут докладно не будемо гово-

риги, — так само вона колись заважала Росії, Туреччині, Балканам, Малій Азії, Єгипту, Персії, Індії, отже, цілому Близькому й Далекому Сходові, — заважала цим державам діпняти незалежности й сили. А робила вона те, або просто грабуючи їх або цькуванням одних проти других. Так будуть Англія та Злучені Держави орудувати в Німеччині, Австрії, Польщі, Росії, Туреччині та на Балканах. Те саме буде діятись в Америці, в Мексиці, Бразилії, Перу, Арґентині і т. д.

Злучені Держави та Англія обернуть Середню й Східню Европу в довершене пекло. Країни, відорвані від Німеччини, Польща, та нові держави, викроені з Австро-Угорщини та Росії, будуть завжде в безперервній війні одна з одною, а тим часом Англія та Злучені Держави правитимуть світом. Вони намагатимуться зробити Німеччину економічно залежною від англо-американського капіталу, і залити ним цілу Росію. Вони скрізь побудують відділи своїх трестів і банків, а де їм це не поведеться, вони силуватимуться знищити ті, що істнують.

Вони зроблять Німеччину кволою і присилують її завжде робити все в звязку і в згоді з інтересами своїх прибутків. Бо вони будуть хазяями морей і всіх заморських ринків.

Азія та Африка будуть у повній їхній ласці, і тим вони робитимуть усе, що забажають, грабуватимуть і визискуватимуть так, як того вони схочуть. А надто це буде мати місце в Китаї, котрий буде почасти під їхнім управлінням, а почасти під управлінням ними призначених і ними оплачуваних самовладців. Коли б Німеччина запанувала, то їй довелось би в боротьбі проти вищої держави піддержувати і розвивати могутність Австрії, Балканів, Туреччини, Малої Азії та инших держав. Англія та Америка того не потрібують робити, бо вони посідають монополію, бо їм ніщо не загрожує.

Найважніша держава в Середній Европі вже пала, — пала єдина держава, що мала сміливість виступити війною проти Англії й Америки. Її розбито політично і в значній мірі економічно. Инші держави є занадто малі й кволі, щоб воювати, а до того й безпорадні й пошматовані своїми власними внутрішніми турбами. І так усі подібні одна на одну, за винятком Англії. Ціла Европа знесилена. Політичні війни держав, первісний рушій в поступі капіталізма, суть тепер скасовані. В Середній та Південній Америці переважають ті самі умови.

А всі можливости розвитку й досягнення незалежности для яких-небудь менших держав зникли на довгі часи скрізь в Малій Азії, Месопотамії, Арабії, Єгипті, Персії, Індії і Китаю.

Квола, розбита Европа, слаба Південна Америка, Азія й Африка, захлялий, розбитий світ, — ось мета американської політики.

Але Злучені Держави, Англія та Японія не довіряють одна одній, а крім того лишаються ще Франція та Італія, все ще великі держави, та Німеччина з Росією, котрі поволі починають набувати сили й поволі очунювати й приходити до себе.

Скрізь і завжди можуть повстати загрозливі могутні коаліції, союзи, і народи починають одразу готуватись до нової світової війни.

Оце як раз і єсть „Ліґа Націй" і „світовий мир" Злучених Держав та Англії, за котрий президент Вілсон, Асквіт та Лойд Джордж провадили таку пропаґанду. А в ній і Німеччина, як тільки вона стане демократичною, теж матиме своє місце. Оце як раз для цієї мети й хочуть вони самоозначення народів Европи (але не Азії й Африки) — самоозначення, дозволене не дужим, а кволим народам, яке служитиме тільки знаряддям для завадження міцних союзів під проводом Німеччини й котре уможливлює для них самих керування Европою.*).

---

*) Дозволимо тут собі ухилитись від простого нашого завдання й сказати кілька слів про незалежність при капіталізмі.

Це є питання великої ваги. Національний пролєтаріят, обдурений своїми угодовими керовниками, довіряв лібералам і демократам, а міжнародній пролєтаріят довіряв імперіялізму великих громадянських демократій.

І доки це довірря триває, а французькі, англійські, американські, бельґійські робітники вірять, що англо-американський імперіялізм є кращий ніж німецький, доти не буде ніякої єдности пролєтаріята, жадного нового Інтернаціоналу, ніякої запальної боротьби світового пролетаріяту за світову революцію.

Вілсонова мета — незалежність і самоозначення всіх европейських націй — є неможливою. Бо інтереси цих усіх націй ріжні, а крім того, одні нації дужі, а инші кволі. А тому, що капіталізм усе ще поділений на ріжні національні ґрупи, це призводить до того, що при капіталізмі та відмінність в силі націй допровадить знову до диктатури й пригноблення.

Инакше це й бути не може. З боку Англії та Америки буде надзвичайно лицемірно обдаровувати всі европейські нації незалежністю, — після зруйновання сили Німеччини. Бо інтереси Англії й Америки вимагають, щоб жадна держава на цім континенті не стала дужою. Тому та незалежність є тільки зовнішньою. Це є тільки засобом добитися своїх цілей та обернути европейські

Правда, тоді німецький дух одвертої брутальности все буде правити. Німецький імперіялізм захляне.

Але на його місце повстане всевладна англо-американська монополія, котра закує більшу частину світа в кайдани мертвого спокою, а цілий світ оберне в неволю.

Дух же цієї імперіялістичної монополії — є та сама брутальність і гнилизна американського капіталізма, що, зєднавшися з витонченим розбішацтвом англійського, обертає приборкані держави в безсилі жертви визиску.

Ось яке це сполучення: Тонке лицемірство й брехлива демократія!

А яке ж значіння матимуть для світового пролетаріяту наслідки цього імперіялізму? Американо-англійські банки, американо-англійські трести будуть правити світом. Для всіх инших країн буде дуже важко з ними суперничати. Їх буде часто приборкувано просто силоміць.

Боротьба пролетаріята проти цієї монополії попаде в дуже важкі, майже в неможливі умови.

народи в політичних і економічних васалів обох англо-саксонських народів.

Правда полягає в тому, що при імперіялізмі не може бути ніякої незалежности. Коли б Німеччина виграла, вона б упорядила таку Ліґу Націй, в котрій усі народи не були б самостійними народами, а звичайними підданцями Німеччини. Коли б виграли Союзники, то вони б поставили таку Ліґу Націй, в котрій усе було б кволе крім Англії й Америки; їхня кволість і примусила б їх скоритися цим двом останнім.

Мета обидвох імперіялізмів є та сама: приборкання націй, керування світом, світова влада й світове панування.

Німеччина одверто й жорстоко нищить незалежність народів. Англія та Америка дозволяють їм істнувати на око, але в дійсности забивають на смерть. Ріжниця між діями одного й другого імперіялізму не істотна, а тільки поверхова.

Ріжниця між німецьким і англо-американським імперіялізмом є та сама, що між консерватизмом і лібералізмом, між абсолютизмом і республіканством, між аристократією й демократією.

Але між імперіялізмом реакційної абсолютної аристократії і між імперіялізмом ліберальної республіканської демократії єсть тільки зовнішня, поверхова ріжниця, а єство і суть є однакові і там і тут.

Дійсної незалежности не можна досягнути при капіталізмі, чи буде цей капіталізм демократичний чи аристократичний. Капіталізм і імперіялізм неминуче змагається до поневолення народів.

Причина є та, що монопольні банкові інтереси в Німеччині, Англії й Злучених Державах посідають все могутню владу і правлять цілом світом. Знаменне є те, що в питанні про незалежність капіталізм стоїть у сліпій притоці. Це питання, як і багато инших справ, може розвязати тільки соціялізм.

Цей американо-англійськіЙ капіталізм зробить те саме, що Англійці завжди робили, — купить одну частину пролєтаріяту й нацькує її на другу.

Та частина пролєтаріяту буде уявляти собою частину добре зарібного, гарно орґанізованого й високо розвиненого пролєтаріята. Вони вживатимуть цих добре годованих, чепурно одягнених, дбало вихованих і тепло захищених пролєтарів за мисливських собак і за катів проти решти пролєтарів і проти кволих націй. На тих людей вони можуть завжди вважити в своїй боротьбі з убогим пролєтаріятом, котрого вони завжди будуть в стані збентежити проти кволіших націй.

Наймані армії на зразок оцих будуть завжди уявляти найбільшу небезпеку міжнародньому пролєтаріятові. Імперіялізм потім орґанізує армії зрадників по всіх країнах. Він зможе це зробити, бо від моменту завалу Німеччини він матиме повсюду монополю. Він потрапить притиснути „чорноробітника", не годованого, погано-зарібного, безхатинного, й злиденно вбогого робітника, тиснути, стільки і як йому забагнеться; а більше число буде належати до цього ґатунку. Поруч того, робітників живосилом буде забірано до армії.

Оце же і єсть „світовий мир" американо-англійського імперіялізму. І це є той світовий мир, що його так серйозно воліла частина буржуазії в нейтральних державах.

Та ж під цим імперіялізмом війна вибухне знову. Бо ж Німеччина згромадить свої сили знову, а потім і Росія повстане знову, а Китай не схоче лишитись у неволі. Світ не все буде такий терпеливий. Він не зможе стерпіти самовладне правління американо-англійського капіталу.

Капітал сам далеко не є міжнародній для того. Поруч того, хижацьких країн ще досі є забагато навколо, а шум сутичок і тертів занадто дужий. Нові коаліції буде утворено проти Англії й Америки. Ці дві держави можуть посваритись і знову світовий пролєтаріят буде кинутий в кріваву лазню й буде гинути в масових боєвищах.

Ось які є наслідки німецького й англо-американського імперіялізму.

На одному боці ми маємо Німеччину, що всемогутньо панує на цілім континенті Европи, з її німецьким мілітаризмом, який в найкоротчий час знову призведе до ще більшої й жахливіщої світової війни.

На другому боці Англія та Злучені Держави, які необмежно керують цілим світом і викликають повсюди пригноблення, кволість і зупин поступу. А через короткий мент знову мусить повстати крівава купеля.

Коли ця війна не дійде до дійсної розвязки, то боротьба знову повстане. Дві „Ліги Націй" счепляться в новій різанині.

На обидвох боках — неволя й вигуба трудящого народу цілого світу.

Та в обидвох випадках різанина й пригноблення — неминуча доля пролєтаріяту. Ось така майбутність.

Робітники, вибірайте! Обидва боки обдурюють вас своїми Ліґами Націй. Кождий говорить: „Імперіялісти — не ми, а ось вони!" Та в дійсности обидва загрожують вам неволею й загином.

Коли б хтось запитав робітників, що вони хотіли б предкласти, чи деспотизм, брутальність і різанини німецького імперіялізму, чи американську брутальність злучену з витонченим визиском англійського імперіялізма, що споконвіку купає світ у крівавій лазні, — то робітники на таке запитання одказали б ось як: „Ми не знаєм, бо наслідки обидвох імперіялізмів суть однаково жахливі".

Так воно й єсть.

Німецький та англо-американський імперіялізм дійсно є одинако страшний для пролєтаріяту.

Німецькому, англійському, американському й цілосвітньому пролєтаріятові однаковим чином і в однаковій мірі загрожує німецький і англо-американський імперіялізм.

Та робітники можуть також єднатись. Вони можуть утворити ліґу, в котрій пролєтаріят одної національности буде стояти за пролєтаріят другої. Та ліґа буде подібною промисловій спілці або тресту робітників, які будуть змагатися разом зі світовим імперіялізмом, бо їхні інтереси суть дійсно ті самі.

Тільки злучений англійський, американський і німецький пролєтаріят, отже пролєтаріят цілого світу, зможе знищити німецький та англо-американський імперіялізм і зможе зруйнувати і загалом викорінити звідусіль світовий імперіялізм.

Пролєтаріят кождої нації, а також і пролєтаріят міжнародній мусить дійсно боротись з обидвома імперія-

лізмами. Робітники всіх країн мусять мати один з'єднений фронт. Вони зможуть тоді напасти й винищити в один і той же час як той так і другий.

Вони повинні встановити інтернаціонал, що в один час знищить обидва імперіялізми.

Два великих імперіялізми суть одної і тої самої марки. А понеже імперіялізми всіх націй суть обєднані чи підрядні одному з тих двох імперіялізмів, тоб то Німеччині з одного боку й Англо-Америці з другого, то цілком правдиво, що імперіялізм обох тих ґруп, і загалом усякий імперіялізм, є однаково жахливий для всіх робітників на цілій земній кулі, для пролєтаріяту цілого світу.

Тому цілком певним є, що світове робітництво буде знову придушено й вигублено імперіялізмом.

А понеже, незалежно від того, на чиїм боці буде перевага в цій війні, імперіялізм переможної ґрупи принесе робітництву нову різанину, новий гніт і нові жертви, повстання робітників цілого світу є необхідне.

Але міжнародній імперіялізм не можна скинути, не скинувши також міжнародній капіталізм.

Отже, революція, і то світова соціялістична революція проти капіталізма, є конче потрібна для світового пролєтаріяту.

Насамперед ми це й постараємось довести.

Ті, що прекладають один імперіялізм другому, займають фальшиве становище.

Вони поділяють світовий пролєтаріят і унеможливлюють його перемогу над світовим імперіялізмом. Всі вони, чи соціял-патріоти, чи ніби-марксисти, чи які инші партії в нейтральних країнах, грають на руку німецьким, англійським, французьким чи американським імперіялістам, чи міжнароднім капіталістичним клясам і правительствам.

Вони стоять на боці тих клясів і правительств і допомагають імперіялізму.

Вони ділять і відріжняють дві ґрупи імперіялізму, — англо-американську під машкарою демократії і німецьку під машкарою абсолютизма, — щоб показати, або що імперіялізм їхньої власної марки не має споконвічного характеру і має змінитись, або що їхній імперіялізм тільки й дбає, щоб укоренити мир на землі, або що тільки ворожий імперіялізм є дійсний імперіялізм, або показати, що він є гірший імперіялізм ніж їхній власний.

Так і чинять Вілсон, Пуанкаре, Бетман-Гольвеґ, фон-Кульман, Лойд-Джорж, Чернін, Асквіт. Це мета їхніх промов, цією брехнею вони можуть проголошувати й тягнути далі війни, цим одним вони й піддержують їх. І це як раз таким панкам і чинять свою допомогу оті всі соціялісти.

Але світовий імперіялізм буде повалено тільки єдиним обєднаним фронтом світового пролєтаріяту.

Становище це дійсно подібне внутрішній політиці національної правущої кляси, що поділяють робітників ріжними гаслами — ліберали, клерикали, консерватори, демократи, то що — все гасла, які хутко зникають під імперіялізмом. Ціла людськість тепер ділиться на величезні світові кляси — на імперіялістів і робітників, на послідовників і оборонців Робітничого Інтернаціоналу і на послідовників і захисників того чи иншого імперіялізму.

Німецький імперіялізм, як найжорстокіший та найбрутальніший, контрольований самовладцями, заступає місце консерваторів і реакціонерів.

Англо-американський імперіялізм, як махляровитіщий і гіпокритичніщий, контрольований так званою демократією, заступає лібералів.

А в дійсности вони обидва суть однакові. Кайзери, президенти, директори англійських, американських і німецьких банків, міністри і політикани, одно слово всі імперіялісти добре знають, пощо вони полюють. Вони знають, що пролєтаріят уже доробився такої великої сили, що коли б він був обєднаний, він би вигубив імперіялізм усіх держав і знищив би його на віки, — вони знають, що тільки тими чварами, поділами й розколами пролєтарських мас на дві ґрупи зможуть вони доскочити своєї мети. А тая мета полягає у великій і забарній перемозі банкового капіталу й захопленні ним цілого світу під свою опіку.

Пролєтаріят, як одностайне ціле, повинний злучитись проти імперіялізму, яко одного і цілого, — проти всіх імперіялізмів. Це тільки тоді буде доконано, коли пролєтаріят збагне, що німецький і англо-американський міжнародні імперіялізми суть одне і те саме, коли не буде попередньої піддержки лібералів проти клерикалів, коли робітник не буде дивитись на один імперіялізм, яко менше лихий ніж другий, і не буде ставати за нього проти другого, коли не буде союзу ні з яким імперіялізмом, ані з національним ані з інтернаціональним

реформізмом. В національній политиці обстоювати лібералів проти консерваторів, або консерваторів проти клерикалів значить провадити національний реформізм. В міжнародній політиці інтернаціональним реформізмом буде те, коли ми будемо обстоювати демократичний імперіялізм проти абсолютного імперіялізму. Це є чистою кволістю розуму з боку пролєтаріяту покладати надії на те, що одна частина капіталізму, демократична частина, є в стані робити реформи, або розвязати такі питання, котрі тільки соціялізм може розвязати.

Так саме, як той, що в національній політиці ставить лібералів вище за клерикалів, перешкоджає національній єдности пролєтаріяту, так саме й той, що ставить англо-американський капіталізм вище німецького, вадить інтернаціональній єдности пролєтаріяту.

Національний і інтернаціональний реформізм повинно поборювати й повалювати.

Найважнішою річчю для пролєтаріяту — це зрозуміти, що обидва імперіялізми суть однакові, що їхні цілі й наслідки суть однаково руйнувальні, а утямивши це, з'єднатись для знищення всякого імперіялізму.

Розділ Другий.

Немає иншого шляху.

„Імперіялізм обидвох гуртувань однаково жахливий для пролетаріяту.

Його можна знищити тільки з'єднаною силою світового пролетаріяту.

А тому світова революція необхідна."

Оце ми сказали вже на попередніх сторінках.

Було б досить того, що ми вже сказали в першому розділі. Досить того, що всякий імперіялізм, що імперіялізми обидвох ґруп усіх націй є однаково жахливі для пролетаріяту, а тому пролетарі всіх націй повинні обєднатись і знищити імперіялізм.

Ми повинні тут, одначе, піти ще далі й довести, що знищення імперіялізму й світова революція є для пролетаріята можливі. І надарма ріжні правительства, буржуазія, соціял-патріоти, ніби-марксисти всіх країн, більшість і меншість у Франції та Італії, більшість та незалежники в Німеччині, Робітнича Партія та мирні соціялісти (пасифісти) в Англії і всі великі соціялістичні партії в Злучених Державах, — коротко, всі капіталісти й соціялісти цілого світа, опріч дійсних революціонерів, — надарма всі вони намагались довести, що між капіталізмом і соціялізмом істнує ще якийсь вихід, крім революції.

Вони були казали робітникам, що по війні імперіялізм і капіталізм здійснить обеззброєння, примусове посередництво, Ліґу Націй і загальний мир. Капіталісти, соціял-патріоти, ніби-марксисти, Робітнича Партія, соціялісти-пасифісти в Англії, більшість і незалежники в Німеччині, більшість і меншість у Франції та Італії, та соціялісти в Злучених Державах проказують це для того, щоби стримати світовий пролетаріят від революції.

Робітникам говорено, що коли капіталізм буде здатний впинити війну, то буде він здатний і тихомирно далі розвиватись, а через те й світова революція не буде потрібна.

А понеже ці впевнення мають дуже поважне контр-революційне значіння, особливо з огляду на кількість і силу тих, хто їх проголошує, то це є обовязком кождого революціонера доводити, що вони є брехливі.

Та раніш, як показати практичність революції, ми мусимо згадати, що має статись.

Міліони й міліони робітників у капіталістичних державах, серед усіх капіталістичних націй та серед колоній будуть що року вироблювати нові лишки багацтва.

Ті маси багацтва будуть постійно зростати, а це буде що року збільшувати й додавати багацтва до старих капіталів.

Ще є досить на світі країн з малою людністю й великими природними джерелами, звідки можна витягати велетенські прибутки.

Нові капітали шукають цих полей експлуатації.

Оце причина імперіялізма.

Всі країни світа вже мають хазяїв.

Всю землю вже поділено.

Народи мусять битись за кращі місця.

Це причина імперіялістичних воєн.

На світі є три ґрупи капіталістичних держав, в котрих маса капіталів так високо зросла, що вони сваряться між собою по всіх закутинах світу за кращі прибутки.

Це Німеччина, Англія й Америка.

Міліони робітників в Англії, Німеччині і в Злучених Державих Америки протягом кількох років працювали так тяжко й з такою енерґією, що капіталісти в тих країнах заміряються монополіями приборкати цілий світ.

Ці три держави тепер дійсно змагаються за панування над цілим світом.

Не кажіть, що цей образ пересичений фарбами, що ніяка нація ані ґрупа націй ніколи не буде в стані опанувати світом. Бо природа капіталу є така, що він щораз то більше творить надвартостів, що він може випродукувати необмежну кількість лишків багацтв, — аби тільки міг здобувати все більше робітників, сирівців і машин. Тому кожда могутня капіталістична держава, кожда могутня капіталістична нація почуває, що, маючи багато підвладних країн і забезпечене істнування капітала, вони можуть мати й можливість і снагу завоювати світ.

Оті три велетні виринають з боротьби всіх капіталістичних держав.

А дві з них, — Англія, тоб то світова Британська Імперія з усіма її колоніями і володіннями, та Злучені Держави для осягнення панування над світом з'єднали свої сили, з'єднали, може на короткий, може на довгий час, а може й назавжди.

Та як в економічній боротьбі найбільші синдикати пожерають менші компанії, так і ці три великі держави в світовій боротьбі згуртувались з меншими державами в дві ґрупи.*)

Розвиток капіталізма досягнув найвищої точки. Тільки кілька ґладіяторів (бойців) зісталось на кону.

Міжнародній капіталізм нині наближається до боротьби, котра положить край його істнуванню.

Та як боротьби малих городів в середніх віках скінчились утворенням малих середнєвічних держав, або, як боротьба між тими малими державами закінчилась утворенням великих національних держав, — так нині, яко послід боротьби між великими національними державами утворюється дві ґрупи, два великих союзи, дві Ліґи Націй.

Протягом боротьбів і через боротьби середнєвікових городів повстала влада дрібних міщан, або громадян.

Протягом боротьбів і через боротьби національних держав повстала влада великої буржуазії. Протягом боротьбів і через боротьби ріжних ґруп ріжних націй повстала влада великих капіталістів, що монополізували промисловість, банки й спорудили трести.

І так саме, як міщанство й буржуазія повстали через боротьбу князів, шляхти і церкви, так тепер сві-

---

*) Щоби зробити питання світової війни та обеззброєння цілковито ясними, ми намагались спростити боротьбу приточенням її тільки до трьох найбільших держав. В дійсности боротьба далеко складніща; вона охоплює всі нації світа, і саме тому залагодження питання мирними засобами стає ще більше неможливим. В книжечці „Імперіялізм, Світова Війна та Соціял-Демократія“ (стр. 114—142) ми обяснили це зовсім виразно. Там ми показали також економічні причини, чому світовий мир і Ліґа Націй неможливі. Коли б у майбутности Англія та Злучені Держави порізнились, це все одно не змінює факту, що ми будемо жити під владою світового імперіялізму. Бо кожда з тих держав потім буде намагатись досягти світового панування; кожда буде тоді творити нові ґрупи, планувати нові союзи (наприклад з Німеччиною, або з Японією). Вони робитимуть точнісько те саме, що вони роблять тепер.

товий пролетаріят, — нова, третя сила повстає з боротьбів усіх капіталістичних держав, з боротьбів монополістів, що бажають панувати над усіма країнами.

А в той час, коли дві наймогутніщі держави світа, дві групи всіх капіталістичних держав, і монополісти всіх земель змагаються за панування над світом, світовий пролетаріят повстане проти них і стане володарем світа.

Доскочивши вищої точки, капіталізм розвинувся в монополію, та саме в цю хвилину, в хвилину його боротьби за монопольне панування над землею — світовий пролетаріят і покладе край його істнуванню.

Його буде розбито в цій його боротьбі за істнування, в годину його довершеного цвітіння, в момент найвищої напруги кождого його мяза, що в змаганнях за світову і монопольну владу розвинувся до своєї найвищої точки. І з останнього пломенистого полискування його сили величньо новий світ повстане.

Капіталізм почав з приватної власности.

Мала купка капіталістів виросла через посідання капіталів у численну й могутню клясу. А ця остання розвинулась до захоплення в посідання всього капіталу й керування ним через кілька одиниць.

Та він уміраè в повному цвіті. Пелюстки сипляться і новий світ виступає.

Наприкінці вісімнадцятого століття робітники обєднались для боротьби проти своїх хазяїв. Соціялісти в середині девятнадцятого століття злучились у національні партії, щоб воювати проти національної буржуазії. Тепер вони злучаються на міжнародню скалю, щоб боротись з міжнародньою буржуазією.

І тією єдністю вони переможуть.

Чому ж капіталісти ріжних націй не злучаться один з одним? Чому не з'єднуються Німеччина, Англія й Злучені Держави? Чому вони не працюють у купі для визиску всіх робітників і цілого світу? Бо тоді їхня влада була б далеко більшою і вони б не мали потреби битись один проти одного і вони може б ще й утямили удержати пролетаріят від революційної боротьби.

Відповідь є така. По-перше: їхній капітал єсть національний, отже не інтернаціональний. Інтернаціональний капітал в порівнянню з національним капіталом становить тільки малу частку загального капіталу.

По-друге: капіталісти ріжних націй мають ріжні інтереси й ріжні цілі.

Що то за цілі? Які є цілі трьох найбільших націй? Як ми то вже казали, Німеччина хоче приборкати Бельгію, Польщу, Францію, Росію, Австро-Угорщину, Балкани, Туреччину, Малу Азію, Арменію, Месопотамію, Сирію, Персію, може й Сибір та инші частини Азії, — це був би перший крок до світового панування. Ставши твердою ногою на берегах Індійського Океану, вона буде готова для другої війни, щоб захопити Індію, Тихий Океан і всі сумежні країни, а тоді Африку, й нарешті прийде панування над цілим світом.

Англія бажає поширити свою світову імперію по цілій Африці, Азії й Індії.

Злучені Держави бажають панувати на Тихому Океані, в Китаю, в Індійському Архипелазі, в Полінезії, в Середній та Південній Америці і, можливо, в північній частині Азії. Тоді Англія й Злучені Держави правитимуть майже цілим світом.

А якими ж засобами можуть три держави осягнути своєї мети, панування над світом?

Як ми сказали, Німеччина хоче того допевнитись через союз Европи під її провідництвом, Злучені Держави та англійська світова держава через розбиття Европи.

А як вони здобудуть ці засоби?

Боротьбою, війнами.

Тільки уявіть собі, ви всі, робітники Европи й Америки, робітники світа, ви всі, котрих вони хочуть обдурити, тримати під капіталізмом і вдержати від революції надіями на можливість світового миру, обеззброєння, Ліги Націй, — тільки уявіть собі, що війна спинилася. Уявіть, що різанина людськости закінчилась. Уявіть, спершу, що Англія й Америка виграли. То ж тоді ціла Африка, частина Азії, Південна й Середня Америка і всі світові ринки опиняться в їхніх руках. А суходіл Европи буде безпорадний.

Потім уявіть собі, що виграла Німеччина. Тоді Німеччина буде мати в руках частину Африки й стоятиме перед дверима Індії, та ймовірно, й Китая. Потім уявіть собі, що з них ніхто не виграв. Тоді становище буде те саме, що й перед війною.

Тепер ті всі випадки — єдино можливі три випадки — поставте чітко перед свої очі й спитайте себе: Чи будуть іще війни після цієї війни?

Коли Англія й Злучені Держави виграють, то чи захоче знесилена й розбита Европа стерпіти це? Чи не за-

хоче Німеччина поставити себе на чолі Европи й чи не спробує вона повстати знову?

А тепер поставте ясно перед своїми очима другий випадок, коли Німеччина наприкінці війни, підписавши мир, стане перед дверима Індії й Китая, перед котрими вже стоять Англія й Америка.

Що скоїться тоді? Подумайте над цим, робітники! Чи не захоче Англія й Америка спробувати погнати назад Німеччину?

Тепер поставіть третій випадок перед очима. Війна кінчиться без чиєї-будь переваги. Нема переможеного ані переможця. Тоді все лишається так, як було перед війною: Німеччина, оточена Англією та її союзниками, буде далі озброюватись і готуватись до нової війни. Чи захоче Німеччина тоді обеззброюватись та чи вдержиться Англія та Америка від тиснення її?

Розважте, як тепер ці держави шматують одна одну. Кожда з них стоїть на кордонах другої. Памятайте, що на другому боці кардонів лежать країни, що подають блискучі надії на капіталістичний визиск і на найвищі прибутки. Памятайте, що обидві ґрупи бажають посідати ті самі землі — Африку, Азію, а тепер Росію. Памятайте, що ті країни пишно й буйно багаті, а проте, ще до нині майже не експлуатовані. Міліони, та навіть біліони чекають там на визискувача. Робітники! Памятайте природу капітала! Його єство і серцевина поширюється і що раз то в більшій кількости. Уважайте, що це вашою працею й працею всіх народів, союзних з тими двома ґрупами, або народів ними поневолених, невпинно зростає влада капітала. Дві ґрупи стоять на кордонах лицем одна до одної. В межах їхніх кордонів скупчилась маса капіталу, яка що раз то більше росте. А назовні лежить здобич, імя котрої є зиск.

Що ж ви тепер думаєте? Чи буде друга війна?

Ви не можете дати одказу иншого ніж: авжеж!

Поки капіталісти Німеччини, Англії й Злучених Держав мають ріжні цілі й бажають посідати ті самі країни й панувати над світом, і поки вони будуть лишатись неінтернаціональними, а тільки національними, поти війни будуть жити на землі.

Можливість здійснення обеззброєння, Ліґи Націй, загального миру було спростовано. Для тямущого робітника було вже досить того всього наговореного.

Але, понеже закрівавлені правительства, капіталісти, соціял-патріоти і ніби-марксисти все шукають багацтва доказів, щоби зрадити й обдурити робітника, мусимо ми їх атакувати й витягти на світло денне.

Правительства й буржуазні партії всіх країн, соціялпатріоти й ніби-радикали, більшість і незалежні в Німеччині, більшість і меншість у Франції, Робітнича Партія й соціялісти-пасифісти в Англії, і всі великі соціялістичні партії в Злучених Державах, котрі проповідують ідеї мира, обеззброєння, зменшення озброєнь, всі ті, котрі робили війну, або її попустили — всі вони мусять показати, яким чином і яким шляхом можливо того доконати. Вони повинні показати, не голими фразами, але на фактах, що вони думають про мирові упорядження.

Які частини світа мала б одержати Англія, Німеччина або Злучені Держави?

Які частини мали б піти малим націям, або Франції, Італії, Японії, Австрії, Угорщині, Туреччині то що?

Вони повинні показати це на мапах тим робом, щоби кожний міг бачити, що це є добре й справедливо та що з того договору ніяка війна не може виникнути. Вони повинні показати, яким робом території буде поділено і яким чином довірря може бути встановлено між ріжними націями, так, щоб вони могли препинити свої воєнні приготування.

Робітники, вони не можуть цього зробити. Коли їх просять розвязати окремі конкретні питання, вони одмовляються. Аж до теперішнього менту ніхто не міг зазначити на мапах такі кордони, які задовольнили б кожну державу. Їхні балачки — це, очевидно, порожні слова, безмістовні фрази — хапки без ніякого значіння. Президент Вілсон, кровавий гуманіст Злучених Держав, і всі капіталістичні правительства ніколи не впинялись репетувати: „Справедливість! Воля! Право!“

Буржуазні правительства і реформісти, забризкані кроввю, говорять: „Установіть політичний трест із націй, подібно економічним трестам, утвореним капіталістами. Це може усунути суперництво і тоді нації можуть працювати разом, хоч і по ріжних царинах. Тим чином Англія, Німеччина і Злучені Держави Америки поділили б цілий світ і заснували б трест для своїх зисків.“

Це порівняння з трестами заводить нас на манівці. Є між ними найвизначніща ріжница, та сама, що завадила державам за старих часів утворити трест для визискування світу.

Ріжниця є оця: економічний трест має до діла тільки мертві речі, золото й товари. Цими речами можна керувати і в національному й міжнародньому розмірі.

Але держави суть живі тіла, складені з людських істот, а все, що живе, то розвивається. Таким чином, навіть коли б осягнути докладного розмежування й урегулювання кордонів, умовини міжнародні мусіли б скоро знову змінитись. Економічна сила капіталу змінилась би тим чином, що один з хазяїв зробився б дужчий за инших, або поневолена нація могла б набути поважної сили й, скинувши ярмо, зробитись сама господарем. Тоді ми мали б другу війну.

Людські істоти не можна з'єднати в такий трест або лігу. Старі нації, що намагалися заснувати таку світову державу, скінчили невдачею. Цього не можна зробити й тепер.

Лицемірна буржуазія й німецьке правительство, що вигубили тисячі й десятки тисяч моряків, проголошує гасло: „Свобода морів! Дайте нам це, й війну буде скічено". Але в мирний час моря були вільні. І війна нічого не змінила в тій справі.

Кріваві капіталісти й правительства, що роспочали війну зза прибутків і торговельного суперництва, говорять: „Вільна торговля! Дайте нам вільну торговлю, рівне мито й податки, і ми будемо мати мир."

Але як вони збудують вільну торговлю в первісних країнах Середньої Африки? Силою, вбивством і війною!

Ця війна тільки розвяже питання, хто має чинити вбивства — Німеччина чи Англія.

Діла купецькі добре там буяють, де ділові люде купецькі посідають політичну владу. Як що ці первісні країни є вільні для всіх однаково, то боротьба за політичну владу мусить роспочатись пізніще чи раніще.

Одначе, торговля вже не є більше головною метою. Головна мета капіталістів нині полягає в експорті (вивозі) капіталу і в надбанні нового капіталу. Це виявляється в будуванні залізниць, пристанів, фабрик і доріг.

Як же здійснюється цей імперіялізм в Азії та Африці? Яким чином націоналізм переводить в життя свої упорядження для розвитку продукції з усіма наслідками вивласнення й пролетаризації тубільців? Силою! І тільки війна єдина може розвязати питання про те, яка окрема нація має бути вивласником (експропріятором).

Лагідні пасифісти й ті соціялісти, що своїм пасифізмом гіпнотизували робітників і допомогали справі війни, також забризкались кроввю. Вони говорять, що кошти другої світової війни були б завеликі, як грошима так і людьми. Але міліони, витрачені на підбиття Африки й Азії, вродять біліони зиску.

Італія, Румунія та Злучені Держави Америки не вступили в війну раніще, бо вони знали, що то буде їм коштувати.

Чи не буде смішним це домагання єдности так довго, як довго інтереси й сила націй є цілком ріжні; — чи не буде це домагання так довго смішним, доки так багато націй можна так легко вигубити? Чи не смішні ті домагання?

Коли Англія й Злучені Держави Америки вірять у можливість захопити все, що вони хочуть, то навіщо їм звязуватись союзом з Німеччиною?

Коли Німеччина виграє, то чого б вона мала стратити довірря до поліпшення засобів війни, якими можна осягнути ще більшого. Коли Британська Імперія та Злучені Держави Америки посідають у своїх межах майже невичерпне джерело багацтва, то навіщо б їм було лучитися з иншими й ділитись з ними своїми прибутками, що можуть непомірно зростати?

І доки Німеччина має віру в те, що вона може своєю військовою силою розбити опозицію, навіщо ж ділитись своєю владою з иншими?

І доки істнують такі просторі землі, як Китай, Близький Схід, Долішня Індія, частини Середньої Азії та Африка, доки ще є на світі так багато кволих націй, яких легко приборкати, доти держави будуть покладатись на свою власну силу й молитися ідолам свого власного імперіялізму. Коли б Німеччина зовоювала Англію, або Злучені Держави Америки, то вони б неминуче збунтувались би знову. А коли б кождий з попередніх побив Німеччину, то вона також не стерпіла б цього й учинила б повстання.

Цілком зрозуміло отже, що протилежні національні інтереси завадять Лізі Націй бути бодай хоч чим небудь, а тільки хараманкою. „Лігу Націй" таки справді буде засновано, але вона уявлятиме собою тільки низку союзів окремих націй і буде мати своєю ціллю ще дужчий визиск кволіших народів і провадити війну проти суперників.

Балаклії, буржуазні правительства, ніби-соціялісти всіх країн, всі ті, що за-для справи своєї країни зрадили справу миру, говорять таке: „Установімо міжнародню поліційну силу споміж націй та Вищу Палату Судову, котра буде рішати, хто винуватий."

Це є найабсурдніша гадка з усіх инших, бо немає певнішого за цей засобу підсилити узброєння.

Капіталістична держава так саме, як і людина, є гріховна.

Вона народилась з заздрощів, бажаннів зиску й забаг. А ці суть перевісні гріхи капіталізму, що їх призначено йому з момента „гріхопадіння" приватної власности.

Кожда держава буде боятися грішити, бо це потягне обєднаний напад инших. Через це саме кожда з них мусить бути напоготові проти инших, щоб допевнитись своїх зазіхань. Вона мусить розвивати армію й флоту, щоб посідати силу битись проти них усіх. Вони всі докладно знають, що в їхніх присудах „інтереси" будуть переважати, а також вони знають і те, що вирок може бути виречений на користь злочинця. Вони знають, що їхні інтереси можуть бути на боці напасника і вони все одно боронитимуть його й пручатимуться проти Ліґи Націй. З такою можністю в будучині, вони готуватимуть велетенські армії і флоти проти. Вони битимуться як і колись, тільки включивши „міжнародню поліцію" в число своїх лицемірних засобів.

„Самоозначення народів" — є другий заклик до тих лагідних нісенітниць. „Коли б кожда нація була незалежна, або доброхітно сполучена з иншою, тоді б найголовніща причина війни була б зникла."

Але ж велика війна показує, що справа стоїть як раз навпаки. Ті малі нації, як Бельґія, Сербія, Черногорія, Греція, або нації можливі, як Польща, Естонія, Латвія та Англія, — все таки будуть тим маслаком, за якого великі держави будуть вовтузитись.

Російська Революція безперечно зробила те право самоозначення одною з підвалин революції, вона прийняла його, як одну зі своїх засад, але з тою істотною ріжницею, що вони в той же самий час запровадили соціялізм. Без самоозначення вони б не змогли здійснити революцію. Та вони так саме показали, що самоозначення під імперіялізмом є неможливе.

А коли ми можемо сказати, що обіцяне Німеччиною самоозначення є тільки довидною, поверховою обіцян-

кою, то таке саме ми можемо зауважити й про Англію та Америку. Воно розділить нації одну від одної й протягне на довше їхню кволість. Цей ґатунок незалежности може бути для нації ще гіршим за неволю.

І на практиці капіталізм найжахливіщим шляхом доведе, що самоозначення може тільки настати після соціялізму, але не передувати йому.

Капіталізм, а надто імперіялізм, не зможуть уладити питання національности. Або вони мусять дати малим націям незалежність, і тоді ці стають предметом заздрощів великих народів, або вони мусять їх покорити й анектувати.

Німеччина йде останнім шляхом в Европі. Вона хоче підбити під свою руку цілу Европу, щоб потім воювати з Англією.

Англія та Злучені Держави обрали перший засоб. Вони хочуть, щоб Европа була кволою, без ніякої поважної держави на цілому континенті, а в той час, як малі народи будуть сваритись між собою, вони будуватимуть собі без умикування инших цілу колоніяльну систему й пануватимуть над цілим світом.

Капіталізм опинився між двома проваллями. Він не може малі нації поробити вільними без того, щоб вони жертвою нових воєн не стали; він не може їх також обєднати без поневолення; в обидвох випадках він садить насіння нової світової війни.

Капіталістичні правительства зі своїми підлеглими проголошують „повільне обеззброєння". Але як вони можуть обеззброїтись, коли вони один одному невпиняючись загрожують?

Як може Німеччина обеззброїтись, коли її вороги панують над цілим світом і зробили Европу безсилою? Обеззброєння капіталістичної Німеччини буде самогубством, — але й панування Англії та Америки в Европі буде руїнним для всіх країн.

Ми хотіли б глибше заглянути в це питання, бо воно дуже тісно звязане з цілою проблемою визволення робітників від імперіялізму й війни, а крім того саме тут ми відріжняємось в поглядах від це-котрих наших товаришів, що належать до крайньої лівої течії.

Багацько соціялістів, щоб покласти край війнам, подають ось яку формулу: „Ніяких анексій, ні відшкодовань!" Одначе ці умови світовий пролетаріят не може висунути, бо виконання їх лишило б капіталізм точнісенько на

тому самому місці, де він є тепер, а нові війни та озброєння ані трохи не спиняться.

Та навіть і революційні домагання, подібно тим, що їх робітники можуть поставити правительству, щоб його повалити, або щоб упростити революцію, навіть ці домагання підуть на марне. Бо як тільки правительство попадає в притоку без виходу, воно приймає ці домагання за свої і заявляє робітникам: „Бачите, ваші цілі є нашими" — і таким робом зламає революцію.

„Без анексій і контрибуцій" ще не подає нам шлях для виходу.

Ось у тім і полягає весь жах становища і ніщо не виясню є нам з яскравішою очевидністю катастрофальну природу цієї кризи, в котру капіталізм запровадив суспільність.

Капіталістичні держави не можуть допевнитись якогось миру поміж собою, — ні протягом війни, ні після неї.

Їх присилується що раз то глибше в криваву купель поринати. При капіталізмі пролетаріят мусить мати або імперіялістичний мир, або імперіялістичну війну. Кожна імперіялістична війна означає ще жахливіший імперіялізм, а кожний імперіялістичний мир означає нову, іще жахливішу війну.

Тільки один шлях з імперіялізму й війни лишається одвертий: то революція.

Капіталістичні правительства Англії, Франції та Злучених Держав Америки, а разом з ними всі ті, що удають із себе соціялістів, що зреклися геть своєї сили і цілком віддали себе до послуг військового ґенерального штабу, — всі вони безумовно відвічальні за війну; вони є слугами ґенеральних штабів і подібно цим забризкані кроввю. Вони балакають про „демократію". Мовляв, коли б ми мали перемогу демократій у Німеччині та Австро-Угорщині, то демократії вчинили б мир з ними. Але ж плутократична Франція є „демократія", господиня світу Британія є теж „демократія", і Америка, країна трестів і монополій, озбройних страйколомів, котрі організують убивства робітничих ватажків, — оця країна є теж „демократія". А чи зробили вони що небудь щоб запобігти війні?

Ні! Англія при Єдуарді VII. своєю політикою оточення Німеччини допомагала її призводити. Америка прилучилась до війни одразу, як побачила, що справа йде про панування над цілим світом. І чи зроблять ці демократії мир, коли вони виграють війну? А коли Німеччина й по-

трощена Европа загрозить їм війною, або коли союзників буде побито, а Німеччина стане на чолі европейських народів і буде загрожувати союзникам, — чи захочуть вони тоді миру? Ні!

В надбанні капіталів закордоном самовладні монархії і демократичні республіки є однакові. В жадобі влади й забазі (пожадливости) зиску всі держави однакові.

Монархії й демократії при імперіялізмі є пеклом, повним однакового загину: розпросторювання по цілому світу й боротьби за панування над світом.

Монархії, князівства й демократичні парляменти, — всі вони слухняні слуги імперіялістичного капіталізму й фінансових інтересів. А ці обидва бажають воєн, а всі установи суть знарядами в їхніх руках. Через своїх представників в правительствах і ґенеральних штабах вони наказують парляментам, що повинно робити. Парляменти й установи посідають власть доти, доки вони послухають капіталістичним силам.

Цю силу можно повалити тільки перемогою народів, а доки самі робітники не доскочили контролю, ніякий світовий мир не буде можливий.

Найкращий приклад правди цього погляду подає нам президент Вілсон, слуга американських трестів і монополій, котрі, щоб забезпечити для себе світове панування, будують армії й флоти, такі могутні, щоб запевнити собі перемогу в усіх майбутніх війнах.

Оце ж і єсть ті головні розвязання й рішення, котрі правительства, соціял-патріоти і ніби-соціялісти подають, щоб визволити капіталізм з імперіялістичної притоки.

Ми показали їхню брехливість, ми виявили, що ні одне з них не видержує ніякого ясного і щильного досліду. Теоретичне дослідження не знаходить для капіталізму ніяких виходів з імперіялізму. Але пролєтаріят не повинний покладатись на самі теорії, а мусить уважати ще й на дійсности.

Вже земля здригається од нових воєн. Німеччина має Польщу, Бельґію частину Франції в своїх руках. Вона розбила Росію й захопила Україну, Кавказ і Фінляндію, вона загарбала Лівонію, Естонію й Курляндію й призвела Великоросію до безпорадности. Вона те саме і з рештою Европи зробить. А це все не тільки німецькі монархісти похвалили, але й демократи й соціял-демократи, — принаймні більшістю, — також любесенько ухвалили.

Англія й Америка цього не потерплять. І це світовий мир? І це обеззброєння? Це — забезпека, повнісінька забезпека нових воєн.

Коли Америка чи Англія переможуть, вони зроблять незалежними всі народи Европи. Вони нераз проголошували свої наміри оттє вчинити.

Це значить, що вони пошматують Европу на маленькі клаптики і кинуть у вир боротьби всілякі внутрішні ревнощі. Вони утворять внутрішні пекла в Німеччині, Австро-Угорщині, Польщі, на Балканах і в Росії, і пороблються безперечними владиками світу. Оце — мета їхнього лицемірного Лойд Джорджа й президента Вілсона. Всі партії з ними в згоді, не тільки консерватори та демократи, але й соціялісти-більшости так саме. Европа того ніколи не схоче терпіти. Вона повстане під проводом Німеччини й буде битись. І це світовий мир? І це є примиренчі суди та обеззброєння? Ні! То абсолютна забезпека нових світових воєн, — не одної, а цілої низки світових воєн.

Пролєтарі, уважайте! Погляньте тільки на дійсности навколо вас. Подивіться на воєнні вулкани, що палахкотять навколо вас в Европі, Альзас-Лотаринґії, Польщі, Росії, на Балканах, в Азії й навіть в Африці.

Імперіялізм лишається, суперництва озброєнь лишаються, війни зістаються.

Робітники! Памятайте, що правительства й соціялпатріоти говорили все те перед війною.

Пролєтарі цілого світу! Памятайте, що вони хочуть вас знову обдурити і що після війни вони пороблять нові компроміси і нові союзи з буржуазією. Робітники, памятайте, що великі соціял-демократичні партії на своїх конґресах в Копенгазі і в Базелю говорили про мир і загальне обеззброєння. Яке добро вийшло з того? А ніяке! Війна вибухла після того знову. Памятайте, робітники й пролєтарі світу, що тими гаслами світового миру та обеззброєння бужуазія тримала над вами свою владу. Тими гаслами вона здержувала вас од революції.

Буржуазія знала, що, приймаючи ті гасла, ви годилися на тихомирні засоби і що ви зрекалися єдиного дійсного засобу проти війни, — тоб то революції. Вони також знали, що вони могли счинити війну без ніякої небезпеки вашого повстання, а через те вони зробили ту війну. Ті гасла придалися їм для їхніх цілей.

Робітники, невже ви й надалі захочете піддаватись на ту заманку? Чи дозволите ви й надалі, щоби капіта-

лісти, правительства та їхні кати, підборні соціялісти, надалі вас обдурювали?

Російський царь і всі правительства відбували свою конференцію в Газі і там вони ухвалили заснувати Примиренчу Палату. Це вони зробили тільки на те, щоб вас обдурити.

Та цими вигадками вони хотіли до війни вас упровадити і в стисках боєвищ вас держати.

Соціял-патріоти вас штовхали воювати за світовий мир і обеззброєння.

Тими засобами вони призвели вас до війни, а в липні-серпні 1914 р. удержали вас од революції. Вони зуміли того доконати, бо ви не були для революції підготовані. Ви поклали всі надії свої на світовий мир та обеззброєння.

Вони своїми гаслами захлипнули вас у пастку війни. Чи схочете ви їх знову прийняти і знову піти на війну?

Це неможливе, бо такою поведінкою ви спричините третю війну, та навіть і всі прийдешні війни.

Та тож оте орудування цими гаслами сприяє продовженням нових воєн і збільшує різанину. Своїми обіцянками обеззброєння і світового миру вони вас од революцій стримують. Вони проповідують Лігу Націй, що має повстати, коли мир буде твердо встановлено, а тимчасом за воєнні кредити вони не пручаючись голосують.

Довіряючи їхнім обіцянкам ви говорите: „Ось побачимо, може з того що добре вийде". Але марні ваші надії, бо саме через ті надії різанину піддержувано й ворожнечу загострювано.

За часів війни й після війни ті гасла стають брехливіщі ніж раніще, бо війна ще більшу зненависть в глибинах людського серця розгойдала, цілі нації ще гостріше порізнила, їхні інтереси до ще більшої ворожнечі й суперечности запровадила, і, як це ми вже показали раніще, нові причини війни утворила.

Сила капіталу зростає, потреба поширення збільшується, і по всіх частинах світу інтереси для нових воєн зміцнились. Нові світові війни стають далеко певніщі, ніж до початку цієї війни.

Чи дозволите ви, щоб вас ізнову було знаджено тими порожніми гаслами?

Вони намалювали вам брехливий малюнок світового миру. Як раз через те й прийшла світова війна, та навіть і ще гірше, війна робітників — одних проти дру-

гих. Вони подали вам підбірні малюнки Ліґи Націй і в наслідок того розкололи пролєтаріят на національні партії.

Чи захочите ви допустити, щоби вас ізнову було обдурено? Коли ви це зробите, друга війна настане, жахливіща за цю, і знову пролєтаріят на національні партії розкслете.

З цієї війни є тільки один вихід, і тільки один шлях порятунку нам лишився, — це революція робітничих мас.

Робітники! Капіталісти цілого світу орґанізувались у велетенські групи. В цих ґрупах вони зосереджували всю силу для завоювання світу й боротьби між собою в імя панування над світом. В цій боротьбі держав вас, робітників, буде протягом довгих років пригноблювано, розкидувано, нівечено й вигублювано. Капіталізм не має ніяких шляхів для виходу з імперіялізму.

Капіталісти можуть вижити тільки війною, вони орґанізувались нині в дві ґрупи і провадять боротьбу за панування над світом, — вони не можуть знайти шляхів для виходу зі становища, нічого їм не лишається, як гинути в багні.

Робітники цілого світу, памятайте, що ваше визволення не йде шляхами „справедливости", „волі морей" „вільного торгу", „миру без анексій і контрибуцій", „ліґи націй", „примусової примиренчої палати" або „правом самоозначення". Це все брехня, підрадливий ошук, котрих вони вживають, щоби підсилити імперіялізм і вас щильніще до нього привязати.

В капіталізмі для вас і для вашої родини немає справедливости!

Для вас істнує тільки одна справедливість, тільки єдина воля — воля і справедливість пролєтарська.

На світі істнує тільки один мир, — то комунізм.

Для капіталізму немає шляхів для виходу з імперіялізму, але істнує пролєтарський шлях, — той шлях є скинення капіталізму. Ви можете цього доконати, коли ви, робітники, обєднаєтесь в одну велику Світову Робітничу Ліґу. Тоді ви зможете вирвати з корінням імперіялізм на цілім світі.

Тільки Революція, — Світова Революція, — єсть єдиний вихід з імперіялізму.

Імперіялізм не можно скинути инакше, як розтрощенням капіталізма.

Це не пророцтво, це тільки правда, перевірена дійсністю Російської Революції.

Розділ Третій.

Можливість Революції.

Соціялізм виринає з морей крови й брехні, в котру капіталістичний імперіялізм потопив цілий світ.

Зі змаганнів великих світових держав пролєтаріят свою силу висуває і капіталізму її протиставляє.

Пролєтаріят переможе в боротьбі і спорудить комунізм, бо комунізм є база нашого істнування, та підвалина, на котрій протягом багатьох поколіннів істнування людськости спочивало.

Доба індивідуалізму і приватної власности є лише моментом в тягу століттів родового комунізму. А тепер старі підвалини людського буття знову знайдено.

Знову буде установлено комунізм, — той комунізм, з котрого все користне розвинулось, все наше багацтво повстало і все шляхетне в серцях людських виникло. Це той комунізм, що про нього великі філософи, подібні Платону, марили, комунізм, котрий перші христіяне сіяли, і до якого вони простували. Це той комунізм, котрого в святих малюнках всіх великих релігій змальовано й описано, за котрий всі вбогі й пригноблені кляси через добу приватної власности та аж до наших днів змагалися, котрий великі утопісти в своїх уявах зображали, за який наші товариші по всіх країнах життям своїм накладали. Це є той самий комунізм, котрий Карло Маркс, наш великий ватажок, передбачав, домисляв і уразумляв, це є новітній, заснований на науковому знанні комунізм, в підвалину котрого він сам першу цеглину колись положив. А нині він в усій красі і величі буяє.

А ми „благословенні“ тепер можемо його видіти й за нього битися. Вже він живе в одній країні, в Росії, і подібно до золотого поломя своє революційне світло по цілому світу росповсюднює.

І коли пролєтаріят обєднається, коли пролєтарі всіх країн поєднаються і як один змагатимуться з імперіялізмом, ніщо на світі не зможе їх спинити.

І навпаки, коли ж вони тепер не обєднаються, золоте полом'я погасне й на довгі роки його не буде засвітлено.

А тепер ми, пролєтарські теоретики, маємо перед собою своїм завданням чистим зором світову революцію розглянути і можність її пролєтаріятові появити.

Коли б бог зовбачив долю людськости і приписав їй шляхи розвитку, то й тоді справу людськости неможна було б упорядити инакше, як перемогою соціялізма.

Капіталізм сам розвинув необхідні підвалини для перемоги.

Як одмінно все обернулось від того, чого Маркс, наш великий учитель, сподівався!

Він недоцінив міць капіталізму в будуванні монополій та в розростанні його в імперіялізм, так саме, як він недоцінив розумову, моральну та матеріяльну силу, котру робітники мали вживати для витлуму капіталізму. Ані не бачив він так саме й нові причини війни.

Він сподівався, що капіталізм через економічні кризи завалиться й уступить своє місце пролєтаріятові. Дійсно, поширюючись по світу, капітал наштовхнувся на політичні перешкоди*, котрі він може перемогти тільки вкоротивши собі своєї власної сили. Те все завдаватиме робітникам жахливі страждання, те все призводитиме до революції й повалення капіталізму.

Все тепер у руках і в абетковому порядку, котрий так необхідний для революції. Істнує багато причин, котрі роблять революцію можливою. Тут ми маємо людей і засоби, духову й матеріяльну потугу для здійснення революції, злидні і голод, — той самий голод, що є найпершим і найбільшим ділачем революції.

Не тільки в одній країні, але й по цілому світу страждання через війну запанували. Голод викликає бунти, болі й зненависть: болі через страти й руїну, бунти проти капіталістичної кляси, а надто зненависть проти капіталізму.

Людські й психологічні чинники, що ділають для революції, суть тут, і що довше війна триває, то ширше вони розгортаються.

---

* Через економічні кризи, перепродукцію капіталу та через істнування рідко залюднених багатих країн, куди експортується капітал, і через той експорт, котрий спонукає держави до колоніяльної й імперіялістичної політики, а тим самим і втягає їх у війни,—через те все капіталізм уперся в неперехідні колоди й політичні мури й перешкоди.

Матеріяльні засоби присутні теж, бо капіталізм централізував продукцію, транспорт і росподіл краму.

Диво за дивом. Матеріяльні продукційні сили, запроваждені під час війни капіталізмом, вже перестали бути зброєю, котрою капіталізм може захищати буржуазну державу.

Мов бог, мов чарівник торкнувся їх своїм жезлом і з капіталістичного знаряддя зробив їх пролєтарським засобом для споруди цілком одмінної суспільної контини.

Капіталізм, імперіялізм і війна зробили потрібні матеріяльні й психолоґічні умовини для соціялізму. Вони зробили ще більше — вони пошарпали й пограбували один одного, а тепер вони стоять перед пролєтаріятом кволіші, ніж коли-будь раніще, і снаги вже нестає їм правувати. Вони подали до рук пролєтаріяту зброю війни, ту зброю, що так добре надається для вигуби капіталізму. Пролєтаріят озброєно.

Одна за одною країни грабується, пригноблюється й волі позбавляється. А поновлення тих свобід можно доконати тільки перемогою робітничої кляси. Ті пригноблені країні знесилюють капіталізм і зміцняють соціялізм.

Війна перед очі цілого людства появила, як швидко можна змінити підвалини громади; а ще більшим [illegible]ральним прикладом цього людського зруху є завал [illegible]арату, найреакційнішої держави в світі.

Той приклад Російської Революції стоїть перед лицем робітництва. Він виробив перших великих пролєтарських революційних ватажків.

А тепер нашим завданням буде поодинці і щильно розглянути ці духові й матеріяльні засоби для того, щоб можливість революції пролєтаріятові появити і тим робом її прихід приспішити.

Говорячи про можність революції, ми хотіли б завважити, що між революцією під час війни і по війні немає ріжниці. Оскільки можна здогадуватись тепер по зовнішніх прикметах, революція наступить протягом війни, вона має прийти через поразку, голод і безкраї крівавняви, від котрих немає порятунку.

По всіх країнах революційний пролєтаріят повинний повставати, від своїх правительств негайного миру вимагати і свої домогання силою попирати. По-друге, повинно бути міжнароднє порозуміння, а щоб свого доказати, робітництво повинно новий Інтернаціонал* заснувати.

* Мова йде про Третій Комуністичний Інтернаціонал, якого ще під час писання брошури не істнувало. (Перекладач.)

Коли представники революційного робітництва по всіх країнах зможуть до гурту зібратись та загальний страйк по муніційних фабриках проголосити та закличуть салдатів з зовнішнім ворогом війну спинити, — тоді справді революція стане довершеним фактом.

Коли ми говоримо про світову революцію, то хоча ми домисляємось усіх країн на світі, одначе ми особливо маємо Англію та Німеччину на увазі, бо матеріяльні обставини для соціялізму найвище достигли в тих країнах. В инших країнах революція вибухне й переможе, але немає сумніву, що перемога революції в Англії та Німеччині полекшить її перемогу в решті країн світа.

По-третє, треба тут сказати, що ми не пророкуємо тяг революції або її характер, бо цілком можливо, що війна соціялізма з капіталізмом, мілітаризмом та імперіялізмом може тревати роками. А може й те бути, що соціялізм виграє скоро. Сила супротивних клясів велика єсть, а спонука до війни могутня; але про тяг боєвища ми нічого не будемо говорити, ми назвемо ті всі змагання просто революцією. Теж і про методи революції нічого не можна наперед сказати.

Карло Маркс передбачав можливість, що революція в Англії буде ненасильча. Хто не хотів би, щоби це сталось можливим повсюду? Хто не хотів би надіятись, що боротьбам і стражданням можна край покласти без проливу одної краплі крови? Але по всіх країнах, включаючи Англію, ворожі кляси озброєні, либонь повсюди і революція неминуче буде ґвалтовною*.

Отже, ми говоримо про революцію в загальному змислі, включаючи лагідні й ґвалтовні її методи, домисляючи її довгий і короткий тяг, припускаючи її обяв протягом війни і по війні.

А тепер перейдім до практичних боків революції.

Для кращого провадження війни капіталістична держава мусила перебрати до своїх рук контроль над світовим виробництвом і росподілом, — вугільні копальні, залізниці, сільське господарство, пароплавство, банки, то що.

Вона захопила в свої руки росподіл, постачу збіжжя й сирих матеріялів.

І то було так і в державах нейтральних і в державах войових.

* Проте, коли б англійський пролетаріят захотів і повстав, як один, і збунтовано, то було б можна принаймні утвердити революцію без довгої або болючої боротьби.

Здійснено те, що народ признавав неможливим, що реформісти заперечували, — один великий центральний контроль над виробом багацтва та його росподілом; контроль у капіталістичній державі був здійснений. Оттут ми його маємо.

Сувора потреба присилувала за три роки війни доконати того, чого більше як пввіковий мир не потрапив доконати, а саме, громадський контроль над працею.

Соціялізм спочиває на підвалинах громадського контролю над працею, продукцією й росподілом. Отож тим то підвалини соціялізму покладено. Централізований контроль над світовою продукцією й росподілом єсть та підвалина для соціялізма, котру капіталізм поклав на найвищому щаблі свого розвою.

Робітники тепер мають у своїх руках засоби, щоб установити соціялізм і спорудити нову громаду. Доказом на те є другий яскравий факт. Перед війною по всіх країнах животіло багато дрібних підприємств, з котрих кожде незалежно від другого провадило своє діло, сила великих закладів робила на той штиб.

Але протягом війни величезна кількість їх, чи то з власної волі, чи то з державної принуки позіллялися в трести й обєднання.

Пролєтаріят повинний взяти контроль над тими вже централізованими засобами продукції. Він ніколи не повинний припустити, щоби промисловість, торг, хліборобство, транспорт і банки знову повернули до рук буржуазних власників.

Треба оттут згадати, що виріб і росподіл є питання загальної економії і такими вони лишаться й на майбутнє. Та протягом війни їх було взято під контроль держави, — тільки ще знаряддя продукції держава собі у власність не перебрала, і вони ще приватним власникам, капіталістам належали.

Капіталісти орудують державою, мов засобом визиску й пригноблення робітників. Коли ж держава керує продукцією й росподілом, то вона те в інтересах капіталістів робить і тож їм і весь прибуток оддається. Функція держави є в тім, щоби грабувати робітника.

То все мусить змінитись. Світовий пролєтаріят, а надто в Англії та Німеччині, має пильнувати, щоби права приватної власности й приватних капіталів, чи-то уміщених в державу, чи-то в особистому посіданню, було нещадно збурено.

Але яким робом того можна дïпняти, коли капіталісти є всевладними панами в державі, коли вони в дійсности і есть самі державою?

Тут не може бути иншого шляху, крім цього: політичну владу захопити та встановити диктатуру пролетаріяту.

Ви мусите збурити владу старої держави і спорудити нову державу, владу робітничу.

Що те цілком можливо, це ми згодом з'ясуємо, а зараз ми мусимо насамперед визнати, що потрібний матеріял для того вже готовий.

Обявивши, що матеріяльні умовини вже достиґли, ми зараз маємо ще показати, що пролетаріят повинний захопити політичну владу, і це на підставах особистих, людських і психолоґічних непохитно треба зробити.

Протягом війни капіталісти знищили силу своїх виробних машин. Міліони робітників убито, а ще більше того безнадійно покалічено, удови й сироти тепер складають по всіх країнах величезну частину людности.

Ледве який крам продукується. Повсюди недостача сирівців відчувається. Машини стоять бездільно, або без користи марніють. Всю промисловість скеровано на військові цілі. Засоби сполуки й транспорту опинились в стані повного безголоввя. Цілі флоти кораблів лежать на дні морському. Поля лежать облогом, або їх погано обробляється і вроджають менше, як попереду. Постача худоби підупадає. Продукування речей першої потреби занепадає. Дійсно, світовий голод повертає до нас своє лице. Міліони дрібних підприємців зруйновано, а дрібне селянство всього порішилося. Держави пообтяжувано непомірними боргами, самий інтерес на котрі подекуди цілу суму довоєнного бюджету складає.

Держави можуть зріктися тих боргів, але те зречення зруйнує капіталістів. Буде спробувано ті борги відплатити, але для того треба обезкровити цілі народи.

Економічна й фінансова криза насуваються разом. Загальні злидні розпросторюються по цілому світу.

Здемобілізовані салдати зіткнуться з безробіттям. Коли немає сирівців, а фабрики війною позбурено, то де ж узяти тої праці?

Економічна війна неминуче прийде слідом за боєвищами військових сил. І в ніякому разі сирівців не буде вистачати для промисловости, а високі ціни мусять бути звичайним явищем.

Ці жахливі умовини даватимуться у знаки не тільки трудящим масам, але також дрібним крамарям і хуторянам доведеться зазнати лихо. А побіч тих умовин ми будемо мати новий імперіялізм, приготування для нових воєн, бридкі примари яких вище описано.

Психолоґічні та духові умовини сприяють революції не менше ніж матеріяльні та дотикові.

Проте де-хто говорить, що загальні злидні, мізерія, брак сирівців, недостаток машин і капіталу не підмогою соціялізмові буде, але колодою на його шляху лежатиме.

Такі очевидячки гадають, що соціялізм можна тільки на підвалинах багацтва й добробуту спорудити. Це дуже облудний арґумент, бо капіталізм таки з того ж самого безладдя, злиднів і руїни має чинити свою відбудову й закріпляти свої становища. Капітал і праця мають у своїх відбудівних завданнях один і той самий матеріял. Та маючи стільки готових чинників, сприятних революції, спираючись на робітників, думки котрих раз-по-раз привертаються до революції, праця посідає на свойому боці більші можливости. Коли руїна не шкодить капіталізмові, то не завадить вона й соціялізмові.

Тепер перед нами повстає питання: хто найздатніще спорудить нову громаду? Відповідь на це є та, що пролєтаріят може краще й хутчій встановити соціялізм, як буржуазія може поновити капіталістичну систему.

Як можуть капіталісти приступити до виконання свого завдання? Як вони упораються з труднощами? Вони мають збудувати нову господарську систему. То значить, що вони простесенько до старої системи навернуться й будуть громадити нові надвартости. Та капіталізм мусить випродукувати геть більше надвартостів ніж коли-небудь попереду, бо він має урівноважити й поповнити свої попередні непродуктивні страти. А в той же час він мусить велетенські армії піддержувати, міліон безробітних годувати, юрмі понівечених і поранених на війні захисток давати й удів та сиріт від голодної смерти охороняти. Та понад тим усім в додаток він муситиме ще непомірний борг платити і кошти нових приготувань до війни покривати.

Заснування нового господарства, відродження старого, доброблення нових зисків і покриття старих збитків, підмога війною покаліченим, виплати інтересів за державні борги, піддержка нових узброєнь і військових закладів — оце все капіталізм має подоліти. Та ті всі ве-

летруди суть понад сили капіталізму. Чому то так? Бо капітал капіталові допомогає й мусить капітал рятувати. Бо він не зможе взяти від себе самого міліони потрібні на відбудову і тим чином себе експропріювати. Бо продукується не для всіх, а для небагатьох. Бо ще не встановлено для всіх людей повинности продукувати.

Капіталізм не може позбутись свого капіталу й багацтва, щоби допомогти вбогим і робітникам. Він не може свої борги скасувати, або їх не признавати, або інтересів на них не платити. Він не може себе в належній мірі оподаткувати. Він не може військовим приготуванням запобігти, отже не може тим чином і творчі сили увільнити для хосенної праці.

Він безсилий навіть роскоші впинити і працю тим чином до корисних річищів спровадити.

Він не може в цю велику кризу упорати свої продукційні сили і дієвим чином їх у рух пустити, не може тому, що це як раз є він сам, а ніхто инший. Він не може себе збудувати на нових підвалинах, бо це є він сам, а самого себе не можна перебудувати.

З того всього виплиReferences, що капіталізм застряг у багні і не може звідти себе витягти. Те все нам ясно обявляє, що знищення продукційних сил у війні призвело його до кризи, з якої тільки революція і може народитись, і тільки революція може з тої кризи збудувати необхідну продукційну силу.

Всім видно, що імперіялізм підперезав продукційну силу путами, з яких він сам не може здихатись. Тільки революція має силу того доконати.

Капіталізм безперечно буде боротись, щоб вижити. Він буде всіляко намагатись урятувати що можна з воєнних завалищ і тим матеріялом наново капіталістичний будинок будувати.

Реформісти, соціял-патріоти й підбірні (підроблені) марксисти будуть йому в його зусиллях всіляко допомагати.

Стара форма громади не загибає без боротьби.

Яким робом капіталізм буде пробувати урятуватись?

Розуміється, методами прикрими для пролєтаріяту, споконвічним шляхом, надмірним визиском, пригнобленням і поневоленням пролєтаріяту, через висмоктування з його праці великих, рясних надвишків багацтва, надвартости.

А Шейдеман, Леґін, Гендерсон, Вандервельд, Томас Турати, Кауцький і люде подібні до них будуть у тій праці капіталістам допомагати.

Капіталізм має тільки один шлях, — шлях іще дужчої експлуатації.

Джерелом нової надвартости може бути тільки вже додолу пригноблений робітник. Його буде спонукувано, та навіть присилувано працювати більше і важче, як коли раніще*). Робітникові непомірно мало платитиметься, салдатам, що зістануться в армії, так саме буде недоплачувано, а незарібні повсюди голодуватимуть. Все буде тяжко оподатковано.

Якими засобами капіталісти накидуватимуть свою волю робітникам? Державою.

Держава присилує робітників, інвалідів, удів і сиріт жити в мізерії і злиднях.

Держава задержить озбройні сили, щоби ними в неволі робітників тримати, — вона одним буде добре платити, а других гостро гнітити.

Вона в інтересах капіталізму буде реґулювати продукцію.

Вона задержить військову повинність, вона візьме під свою охорону промисловість, а пролетарів вона пообертає в державних робітників і промислових салдатів. Вона переверне їх у невольників компаній, трестів і синдикатів. Держава стане домом напутливих робіт. В інтересах капіталізма буде запроваджено державний соціялізм, в котрому державний капіталізм буде всемогутній, а робітників буде запроторено до повної неволі**.

Держава стане найжорстокіша експлуататорка, страйки будуть неможливі.

Армія вживатиметься, щоб усе те здійснити.

Армія, що була в 1914 р. мобілізована для боротьби за імперіялізм і капіталізм, замусована домішкою нових аристократичних і буржуазних елементів, зробиться знаряддям, яким робітництво після війни будуть у неволі державати.

Тую армію вживатиметься підчас усякого економічного або політичного страйку, у діло пускатиметься гармати і рушниці, кулемети, літаки і бомби, зроблені робітниками, і те все повертатиметься проти самих таки робітників та на їх приборкання.

---

* Ось як Тейлерова система та инші спонукливі методи, які росписувано як „добробутні“ системи.

** Під державним соціялізмом ми розуміємо систему громадянства, в котрому держава орудує багатьома закладами капіталістів і охороняє їх законами й приписами супроти робітників.

Одно слово, ватажки капіталізму послугуватимуться державою і армією, щоб урятувати капіталізм і здобути для себе все збільшену надвартість, котру можна видерти тільки жахливою формою гніту.

Але ті всі жахи поженуть у повстання убогі й поневолені кляси, робітників, незарібних, демобілізованих салдатів.

А понеже капіталізм не має инших засобів оборони, крім держави, то проти держави бунти схоплються, бо вона сама є втілення капіталізма. Боротьба з імперіялізмом розгорнеться в боротьбу з капіталізмом за соціялізм.

Чи зможе пролєтаріят доказати того, чого капіталізм не мав снаги вчинити? Чи може він лад з хаосу побудувати, хліб і вигідности міліонам робітників здобути? Чи зможе він разом і людськість врятувати?

Безперечно, він то може.

Він може того доконати, бо сила тих притичин, що вадили капіталізму, пролєтаріята не спинятимуть.

Безумовно, збудувати новий лад з безкрайної руїни і пустелі, буде завдання дуже важке. Це те саме, коли перебірають збанкрутоване підприємство. А все ж таки пролєтаріят доскочить цього лекше й швидче, ніж буржуазія, бо він не має потреби з капіталізмом торгуватись і з ним розмовляти та йому приподоблятись.

Насамперед, усі багацтва й засоби продукції, які будуть на руках, буде вжито для користи всіх.

Він поперед перебере на себе контроль над промисловістю, торгом, транспортом, банками і хліборобством. Це мусить бути все контрольовано, реґульовано централізованою владою, — а ґрунт для того вже сам капіталізм далеко підготовив. Велитенську масу робучої праці буде тим збережено, саму працю буде рівномірно росподілено, а таким робом і незарібність буде оминатись.

Кайзери, королі, банкіри, промислові маґнати, юнкери, дідичі, — все ті, що чужою працею й чужими доробками своє життя роскошами прикрашали, позникають і праця поплине продукційними стрижнями на користь усім.

Пролєтаріят не має потреби провадить економічні війни. Він тямитиме, як упорядити на міжнародню скалю торг, транспорт і обмін — так, як того капіталізм ніколи не зуміє зробити. Працю зорґанізується і на міжнародню скалю зцентралізується.

Пролєтяріяту нема яких інтересів платити, бо він скасує державні позички й борги.

На місці капіталістичної держави, якою користуються самі капіталісти, пролєтаріят заснує дійсний соціялізм, на спільне добро всього загалу. Завдяки тому, що продукція й росподіл буде керуватись пролєтаріятом, тільки дійсно необхідні товари буде вироблювано, а повинність праці, що буде накладено на всіх працездатних, у наслідку призведе до далеко більшого продукування всіх потрібних речей.

Тим чином пролєтаріят установить нову громаду швидче й краще, ніж те могли б зробити капіталісти.

Ми вже не станемо тут рахувати силу инших обставин, які уможливлять пролєтаріяту успішно довершити свого діла.

Одначе ці справи укорінятимуться в життя спокволя: виховання, гармонізування і обєднування продуктивної праці, користування найвищим технічним знанням в транспорті, промисловости й хліборобстві. Оце найважніще й найпотрібніще, про що ми мусимо тимчасом згадати.

Ми вже тепер маємо готові матеріяльні й фізичні умовини, духові потреби і матеріяльні засоби, всі можливости і можности повалення капіталізма.

А найбільшою спонукою і натхненням для пролєтарів є притомність того, що знання пророчить робітникам майбутність і що тільки вони самі можуть перебудувати громадянство.

А щоби конфіскувати багацтво і засоби продукції, робітники повинні захопити політичну владу.

Та люде скажуть, що Російська Революція де-в-чому невдачі зазнала, що Німеччина її розчавила в багатьох місцях і що їй загрожує з боку Німеччини небезпека повного притлуму. Чи не буде й світову революцію теж придушено?

Відповідь на те єсть така: умовини західньо-европейської революції, а надто в Англії та Німеччині, суть зовсім несхожі і не можна їх дорівняти до тих, що істнують у Російській Революції.

Насамперед, промислові робітники в Росії складають дуже малий відсоток в порівнянні з цілою людністю. Росія не належить до виробних, фабричних країн, але до країн хліборобських.

Большевики змогли виграти революцію тільки з допомогою убогого селянства. Всілякі труднощі для революціонерів були тим більші, що їх було в той же час атаковано з зовні.

В Англії та Німеччині промислове робітництво має перевагу. Російська Революція служить зразком для Західньої Европи. Вона є символ, учитель і попередник, вона показала шлях. Вона накреслила проґраму, котру пролетаріят Західньої Европи мусить прийняти, як свою власну.

По-друге, ми можемо сказати, що революцію на Україні й Фінляндії тільки почасти приголомшено, і це тому тільки, що західньо-европейський пролетаріят не повстав на підмогу. Коли б робітники в Західній Европі повстали, то соціялістичні совіти були б і до нині там переможниками.*

Але західнє робітництво таки повстане протягом війни, або після неї, і за допомогою російського пролетаріяту допевниться повної перемоги. Де-хто може заперечити, що дійсних революціонерів серед західнього пролетаріяту є замало, а тому й мало надії на побіду. Знову погляньмо на Росію. Большевики там за часів війни і революції були меншістю. Голодні умови обернули їх у більшість. Однакові причини по ріжних країнах призводитимуть до однакових наслідків.

Може хто скаже, що, хоча пролетаріят в Західній Европі і складає найчисленнішу клясу за всяку иншу окрему верству, одначе він не перевищує їх, взятих усіх укупі. В Німеччині число промислових робітників рахується 15 міліонів. В Англії число їх пропорційно до всієї людности є далеко більше. До кількости пролетаріїв мійських повинно додати сільсько-господарських робітників, котрі, як то ми далі побачимо, кинуть свою долю до спільної долі з революційним пролетаріятом. Їхні політичні й економічні орґанізації могутні. В Англії вони рахують пять міліонів.** В Німеччині орґанізованих робітників буде біля трьох-чотирьох міліонів. В инших країнах подібні ж умови переважають. Повсюди велика частина населення буде діяти з революціонерами і в майбутній боротьбі буде їх підпирати. Як тільки соняшні проміння засіяють, то виставлена на поверхні й освіт-

* В четвертому розділі ми обміркуємо докладніще про ріжницю між російською і західньо-европейською революцією.

** Тепер 8 міліонів в Англії і 9 в Німеччині (перек.).

лена потайна потужність революції заворушиться й обявиться в усій своїй великости.

Боротьба тепер розгортається між великими підприємцями і пролєтаріятом. А мета боротьби є та, хто має одержувати надвартість, капіталісти чи робітники? Або капіталіст буде продовжувати висмоктувати її з робітника, послугуючись для того державним соціялізмом, або ж пролєтаріят її одбере і спорудить справжній соціялізм.

А як та борня скінчиться — це залежатиме од становища середньої кляси, а особливо ж од становища низчої верстви тої кляси; в Англії та Німеччині ті верстви суть найчисленніші.

Капіталісти муситимуть на себе податки накладати. Та борги й потреби держави суть такі великі, що для задоволення їх та для піддержки й зросту їхньої сили вони муситимуть гнобити всі инші кляси, а разом і середню клясу. В додаток до визиску робітничих мас, вони навантажать найтяжчі тягарі на плечі дрібної буржуазії, крамарів та фармерів. Вони понижуватимуть своїм урядовцям і слугам платню. А те все в злуці з голодом, недостачею сирівців, браком праці й високими цінами, пожене дрібну буржуазію на бік робітників.

Та частина надвартости, що припадала дрібній буржуазії, була завжди незначна. Після війни та під імперіялізмом вона буде ще меншою. Оцій верстві, а принаймні її низчій частині, соціялістична суспільність дасть більше за капіталістичну державу. Дійсний соціялізм дасть їм більше, ніж державний соціялізм.

Терпелива, уперта пропаґанда на протязі останніх тридцяти років зробила своє діло. Міліони робітників в Західній Европі тепер уже знають, що значить соціялізм. Вони незабаром зрозуміють, що тепер настав час зважитись. Вони мають до вибору тільки оці можливости: або імперіялістичний капіталізм, або соціялізм. Питання, яке мусить бути розвязане, стоїть ось так: Хто має бути диктатором світа, — Капітал чи Праця, Імперіялізм чи Соціялізм?

Жахливе безголоввя, в котре імперіялізм кинув світ, уможливило міжнародню єдність робітничу і прилучення до робітничих мас низчої верстви дрібної буржуазії.

Оттак перед нашими очима повстає можність майже негайного здійснення соціялізма. Чи переможе

робітництво капіталістичний світ? Чи з'єднають вони людськість в одну велику цілість? Чи буде людський рід увільнено раз і назавжди з кайданів капіталізма й імперіялізма? Оце все залежить тільки від самих робітників, — залежить од того, чи вони достаточно відважні, досить організовані й достатньо обєднані.

Єсть одна велика небезпека, супроти котрої треба бути на варті, — та небезпека єсть роз'єднаність. Проти пролєтаріяту всі імперіялісти войових переможних ґруп обєднаються з імперіялістами розбитих націй, з реформістами й соціял-патріотами цілого світу. Тим буде створений один фронт: по одному боці капіталістичні кляси, реформісти й соціял-шовіністи, по другому — революціонери. Але коли пролєтаріят якої-будь нації прекладає один імперіялізм другому; коли він дозволить його національним керовникам себе підкупити хабарями, або впійматись на заманки зрадливих робітничих ватажків; коли він прийме од своїх капіталістів державний соціялізм; коли міжнародній пролєтаріят лишиться поділений на секції, з котрих одна буде лишати в біді і зраджувати другу; коли одна частина пролєтаріяту буде лагідно дозволяти імперіялізму громити другу, — тоді успіх революції буде неможливий і ми муситимемо терпіти нову добу капіталізма, імперіялізма й мілітаризма.

Та коли б навіть міжнародня єдність зазнала на перший момент поразки, все ж таки вона мусить бути встановлена, хоч би її треба доконати протягом кількох років. В усякому разі єдність мусить повстати, як результат цієї першої світової війни.

На початку боротьби за соціялізм пролєтаріят кождої країни, розуміється, буде битись зі своїми власними національними капіталістами, але з поступом боротьби потрібну інтернаціональну єдність буде встановлено. Буде засновано такий Інтернаціонал, котрий, подібно до професійної спілки або до федерації професійних спілок, обєднає в собі всіх членів, що заприсягнуться захищати один одного. Так саме як у професійній спілці того, хто працює в годину страйку, або як у федерації професійних спілок ту федерацію, що зрікається застрайкувати для піддержки инших федерацій, вважається за паршивців і страйколомів, так і в новому Інтернаціоналі пролєтаріят певної країни, котрий одмовляється взяти свою частку в визвольній боротьбі

людськости, буде розглядатись, як національного страйколома.

А зараз ми постараємось накреслити ту проґраму котру той Інтернаціонал буде старатися здійснити.

Міжнародня проґрама революції.

1. Політична влада має перейти до рук пролетаріята.

2. Пролетарське законодавство.

3. Мінімальний життьовий щабель для всіх робітників. Всі робітники рівні в правах.

4. Контроль і реґулювання пролетаріятом всієї продукції і росподілу.

5. Праця обовязкова для всіх.

6. Зречення виплати державних боргів.

7. Конфіскація військових зисків.

8. Податки накладаються тільки на капітал і дохід; податок на капітал має збільшатись аж доки не буде його зовсім експропріовано (вивлащено).

9. Конфіскація банків.

10. Конфіскація великих підприємств.

11. Конфіскація землі.

12. Пролетаріят захоплює судівництво до своїх рук.

13. Скасування митів (цло) і тарифів.

14. Скасування сучасної військової системи й озброєння пролетаріята.*

З'ясування проґрами.

Перша точка дає пролетаріятові засоби до збурення старої капіталістичної держави через знищення знаряддів її влади, — бюрократії, поліції та армії.

Друга дає власть, щоби покласти підвалини й збудувати нову суспільність.

Ці засоби й ця власть мусять бути в руках тільки пролетаріята, бо тож тільки ця кляса здатна здійснити соціялізм. Але, звичайно, пролетаріят може припустити инші верстви також взяти участь у тій перебудівній праці, коли він уважатиме їх вірними справі революції.

Третя точка забезпечує робітникам здоровий ґрунт для істнування через рівномірний росподіл харчу, житла і т. д. Те саме має бути запевнено дрібним крамарям,

* Цю проґраму здійснила Російська Революція. — (Г. П.)

убогим хуторянам, покаліченим салдатам, морякам, удовам та сиротам і всім тим, хто не має достаточних засобів прожиття.

Четверта точка разом з пятою, — про працю для всіх, — єсть єдиним засобом, котрим соціялістичну громаду можна відновити з руйновища старого суспільства.

Точка шеста, сема, восьма й девята подає засоби для переведення в життя третьої точки й для зміцнення підвалин нового ладу.

Само собою розуміється, що при оподаткуванні капіталів і доходів буде встановлено такий мінімум, низче котрого ніякого податку не можна накладати.

Десята точка про конфіскацію великих підприємств охоплює залізо, сталеліярні, гамарні, вугільні копальні, закордонний торг, залізниці, пароплавство то що.

Це не суперечить четвертій точці, в котрій підкреслюється контроль і реґулювання всієї продукції. Конфіскацію дрібних підприємств не можна виконати одразу, через їхню велику кількість.

Оскільки мова йде про землю, то землю сконфіскується і установиться засади спільного володіння. Але на випадок дрібних чиншевиків цього можна доконати тільки споквільно. Спершу тільки великі сільські господарства повинні перейти до самої громади. Громада ж буде їх обробляти сама, або ж через артільні товариства дрібних фармерів та робітників.

Лінія, що має оддилити великі підприємства від дрібних, буде неоднакова в ріжних країнах, краях і підприємствах.

В кождому випадку засоби й методи конфіскації будуть ріжні.

З багатим дідичем і заможним фармером можна упоратись оподаткуванням. Маєтного фармера буде достаточно добре зачеплено конфіскацією земельних банків. Суспільність, а не поміщик, одержуватиме від фармера аренду за землю.

В усіх цих пропозиціях немає нічого, чого не можна здійснити.

З другого боку, коли виконання їх проволікати і не переводити одразу в життя, вони можуть запроторити хліборобський шар у табор контр-революції. Цими ж заходами, та третьою точкою проґрами дрібних фармерів та фармерських робітників можна завоювати для справи революції, а середнє фармерство (селянство) мож-

на, коли не прихилити до революції, то принаймні зробити його нешкідливим.

Земельна справа є найтяжчою. Вище зазначені засоби при полученню їх з розвитком продукційних сил подають нам найкращу можливість розвязання.

Дванадцята точка про передачу пролєтаріятові судової влади означає, що вся влада в соціялістичній республіці переходить тільки до робітництва, котре тим робом боронитиме нову громаду від ворожих нападів.

Точка про скасування митів і тарифів має своїм завданням усунути найбільшу причину ворожнечі поміж народами і найсерйознішу заваду при інтернаціональному реґулюванню продукції й росподілу.

Останнє домагання укоронує цілу проґраму. Воно скидає буржуазний мілітаризм і кладе край капіталістичним війнам. Друга частина його, де говориться про озброєння пролєтаріяту, віддає в руки робітників засоби, котрими вони зможуть революцію боронити від зовнішніх і внутрішніх ворогів і встановити диктатуру пролєтаріяту.

Конче потрібно, щоби революційна міжнародня соціял-демократія мала свою проґраму готовою яко мога найскорше, — навіть зараз! Коли ж революція не станеться в найголовніщих країнах у той же самий час і з тією ж самою метою, коли вона прибере характеру низки неорґанізованих бунтів, тогді неминучим наслідком революції буде невдача і саму революцію буде в крові розчавлено.

Приклад російських большевиків нам яскраво появляє ту перевагу, котру нам подає точно накреслена, добре зазначена, заздалегідь виготовлена й оголошена проґрама. Він наочно нам також показує, що стається, коли нарід инших націй не повстає в той же самий час і з тією ж проґрамою.

Проґрама мусить бути революційною, але мусить включати тільки ті домагання, котрі революція спроможеться сповнити. Вона повинна бути такою простою, щоби кожний робітник міг зрозуміти, до чого та революція простує. Вона повинна бути такої природи, щоб усі соціялісти могли її підписати. Тому вона не повинна включати які-небудь законодавчі докладности, які могли б спричинити сутички поміж ріжних держав з ріжними властивостями розвитку.

Нарешті, дуже важне, щоби вона обєднала всіх справжніх революціонерів. Вона повинна поставити перепони тим, хто не готовий боротись за революцію.

Вгорі накреслена проґрама має те все забезпечити.

Та нам треба тут зробити ще одну заввагу, котра має найбільшу вагу для робітників. Вони повинні добре затямити, що після війни ніякий страйк не може їм виграти всього, — навіть загальний страйк; повсюду ж бо попит за працею позменшиться, капіталів бракуватиме, сирівців і машин не ставатиме.

У ту ж хвилю, як робітників буде обеззброєно, правущі кляси покваплятьcя їх попутати, а голос їх приглушити.

А те все разом узяте зі стражданнями, що повстануть в наслідок безробіття і голода, може допекти народ до революції. На такий випадок пануючі кляси матимуть на поготові озброєні війська, навербовані зпоміж контрреволюційних шарів людности і тим робом силуватимуться вони пролєтаріят до покори приборкати.

Як що ж, з другого боку, пролєтарські маси, випередивши демобілізацію, проголосять оті всі поради та однакову загальну проґраму, то правуща каста, перелякавшись сили робітників та тих верств, що йтимуть за ними, — сама легше уступиться й пролєтарські домагання буде допевнено без великого проливу крови.

Отож тому ми й уважаємо за необхідне негайне виготовлення готової проґрами. Попередній нарис ми оттут подаємо тільки, як приклад. Було б дуже бажано, коли б революціонери всіх країн негайно заходились біля роботи.

Потреба й можливість революції в Західній Европі, — а це є передумова світової революції, — для всіх очевидна. Бо тож саме отут пролєтаріят має найсильніщі свої організації та посідає найбільшу кількість. Тож саме тут громадянство достигло до соціялізму, тут же й соціялізм проростає свої найглибші парости державного соціялізму в коріння. А той шлях до нової нарешті вже видної суспільности простеляється через революційну проґраму.

Чи пролєтаріят має в собі фізичну й моральну силу повалити по всіх країнах капіталізм й подоліти імперіялізм?

Він набуде тієї сили, коли обєднається.

А щоб робітники могли скористатись прикладом російського пролєтаріяту в його змаганнях до єдности й побіди, ми в найблизчому розділі обговоримо саму Російську Революцію.

Розділ Четвертий.

Російська Революція.

Російська Революція для американських і европейських робітників є блискучим, яскравим прикладом, котрий мов живий стоїть перед їхніми очима. Той приклад є сам результатом розвитку імперіялізма, на тому прикладі робітники Західньої Европи можуть почерпнути науки, як повинно діяти, щоб єдности доробитись і перемоги допевнитись.

Ми розглянемо Російську Революцію, і появимо пролєтаріятові, щоб він побачив, як далеко може йти він за її прикладом і де муситиме він піти своїм шляхом*).

Російський промисловий пролєтаріят дуже нечисленний в порівнянню з усім населенням імперії.

Велика маса російського населення складається з селян, між котрими є багацько дрібних фармерів та парубків. Убоге селянство творить більшість селянського населення.

Старий царат спирався на великих поміщиків, що складали в Росії велике орґанізоване тіло, а також на капіталістів великої промисловости, котра все ж таки, коли уважати на просторонь імперії, була хисткою підпорою. Обявилось, що царат не мав снаги видержати тягарь великої війни. Коли виявилось з яскравою очевідністю, що промисловости й транспорт не спромоглись упоратися з накладеним на них завданням, та коли з'явився голод, тоді його було завалено спільними зусиллями визчої та низчої буржуазії, середнього та бідного селянства і пролєтаріята. Оці ж верстви потому, спорудивши собі буржуазну Російську Республіку, спробували були й надалі по старому війну провадити.

Селянська партія, — соціялісти-революціонери, — реформісти й соціял-патріоти, — меншевики, — всі працювали разом плече о плече.

---

*) Російська Революція є першою, де на чолі станули марксисти і яка одбувається згідно Марксовій теорії. Вчення анархістів, синдикалістів, реформістів і ніби-марксистів, як Каутський, обявились у цій революції цілком зайвими.

Невелика партія дійсних революціонерів (большевиків) змагалась з ними. На чолі її стояла людина, котра завжди непохитно обстоювала революцію, — і то соціялістичну революцію супроти будь яких хвилевих уступок. Отим-то він і обявився найздібнішим політиком, подібно до якого світовий пролєтаріят після Маркса ще не появляв. Та людина є Лєнін.

Як російський пролєтаріят є авангардом світового пролєтаріяту, так Лєнін є провідником того авангарду.

Тільки майбутні покоління, котрі будуть вільні від пристрастей і забобонів, та які знатимуть усі його діла і слова, будуть здатні порівняти його з сучасниками та його правдиво оцінувати. Але я переконаний, що він переріс геть вище за всіх инших провідників пролєтаріяту і що тільки його одного можна заслужно поставити поруч із Карлом Марксом. Коли Маркс перегнав його в теоретичнім знанню і діялєктичній проникливости, то Лєнін своїми ділами понад ним височіє.

Його тактика перед, протягом і після революції стоїть вище понад усе, що пролєтаріят коли-небудь доказав у царині політики.

І ми прихиляємось до нього, як ми колись прихилялись до Карла Маркса. Розум як і душа тої людини викликає в нас прихилля. Його простота, його щирість, його одвага і правдивість самого його єства, — от що є причиною нашого прихилля. Він провідник Російської Революції. Нехай буде він і провідником Світової Революції!

Большевики сказали, що робітники Росії не повинні побиватись за буржуазною революцією вкупі з буржуазією, земельними власниками та заможними селянами, але вони повинні роспочати свою пролєтарську революцію з допомогою бідного селянства.

Вони накреслили програму соціяльної революції, котрої головними точками були: вся влада робітникам, земля селянству й заключення миру.

Капіталісти, землевласники, багатирі селяне і реформісти провадили війну, доки Росія знову була не опинилась на краю проваллл. Жадне домагання робітників і вбогого селянства не було вдоволено.

Оттоді незаможне селянство та цілий пролєтаріят одцуралися реформістів і соціял-патріотів і обєдналися під корогвами большевиків. Большевики зуміли правительство скинути й політичну владу захопити. А ту владу вони вжили, щоб покласти підвалину соціялізму.

Те саме й робітники Західньої Европи та Америки мають зробити.

Вони повинні або ж негайно повалити своє капіталістичне правительство, — байдуже яке, монархічне чи демократичне, або ж по першу вони муситимуть упорати буржуазне правительство, а після прикінчити й правительство, складане з буржуазії та соціял-патріотів разом.

Російські революціонери, робітники й дрібне селянство захопили політичну владу. А взяли вони ту владу тільки для своєї власної мети.

Вони право обірати й право бути обраним надали тільки робітникам та вбогому селянству.

Вони поділили Росію на губернії, по котрих робітничі ради обірають губерніяльні робітничі ради. А ці губерніяльні робітничі ради обірають делегатів до центрального загального конґресу рад, котрий обірає вже центральний виконавчий комітет.

Всіх членів місцевих, губерніяльних та центральних рад, а так само всіх урядовців та комісарів обірається тільки на короткий час і кожду годину їх може бути покликано подати звіт за свої вчинки*).

Завдяки тому, що взагалі всі урядовці мають малу платню, та що всі ради мають часто й реґулярно збіратись, тим робом буде утворено рухливу громадську орґанізацію, яко перше соціялістичне правительство в світі.

Проміння нового світу сіяють від тих рад.

Робітнича кляса світу знайшла в цих робітничих радах свою орґанізацію і централізацію, свою форму й вислів самого себе, і появила то цілому світові для революції й для соціялістичної громади.

Те, що колись Маркс пророкував, що робітнича кляса не тільки перебере державну машинерію капіталістичної держави, але що вона знайде навіть для того свої власні форми, — це справді прийшло до здійснення. Оттут ми нині маємо орґанізацію і централізацію, форми й вияви пролетарської революції й підвалини соціялістичної громади.

Російська Революція тими установами появила приклад робітникам цілого світу.

Маючи той приклад перед очима, світовий пролетаріят може тепер вчинити революцію.

*) Це є для того, щоб запобігти появі нової бюрократії, або щоб не повстала понад робітниками нова залежна влада.

Світовий пролетаріят мусить спорудити робітничі ради, місцеві повітові ради, губерніяльні чи краєві, і загально-державні та національні. То буде знаряддям революції і новою формою суспільности. Тільки ті ради й повинні посідати владу.

Отже, Робітничі Ради держав та народів мають заступити буржуазні правительства: оце ж і єсть форма революції й нової громади, котру робітництво мусить повсюди створити.

Російські революціонери оддали власть тільки робітникам та вбогим селянам, котрі йдуть у парі з робітництвом.

Вони дали землю вбогому селянству.

Вони вчинили мир, тимчасом коли капіталізм і буржуї людськість вигубляли і землю руйнували.

Вони позабірали всі великі промисловости, банки й засоби продукції.

Вони зріклися виплати національних боргів.

Вони конфіскували всю власність.

Вони запровадили примусову працю.

Отож нині у-перше, як запанував на землі капіталізм, виробники капіталу поробились власниками. Робітнича кляса стала сама посідати свої вироби й засоби продукції. Весь капітал перейшов до рук тих, що його продукували, та були його законними власниками. Капітал покинув руки тих, що його колись експропріювали, та перейшов до рук дійсного власника, — до народу, котрий створив його.

Російські революціонери впровадили єдину форму виховання, з єдиною школою, з вільним для всіх навчанням.

Вони для всіх відкрили двері всіх вищих виховавчих установ.

Вони впровадили робітничий контроль по фабриках і майстернях.

Вони підрядили всі промисловости контролю робітничої суспільности.

Вони почали використовувати великі промисловости на взір мійських промисловостей.

Вони пустили артелі бідних селян використовувати великі економії.

Вони зробили початок планового виміну, планового транспорту й планової продукції.

Вони почали обертати цілий громадський розвій продукції в одну велику систематичну одиницю. Таке саме вони доконали і в росподілі.

Через цілу Росію закладається комуністичні промисловости.

Усі банкові установи перейшли під власть совітів.

Значна частина промислових та транспортових підприємств знаходиться в посіданню соціялістичної суспільности й під її контролем.

Частина сільсько-господарських підприємств працює на соціялістичну суспільність. Там працюють ті селяне комуністи й соціялісти, котрим ту землю було приділено.

Зроблено початок соціялістичного виміну й соціялістичного торгу. Коротко, засновано соціялістичну громаду.

Чи ж може те бути, що англійські й німецькі робітники не спроможуться доказати того, що російські робітники могли доказати і вже доказали?

В Німеччині й Англії робітництво може зробити це далеко краще.

Вони зможуть з більшою здатністю й спритністю перебрати банки, засоби продукції й росподілу.

Вони краще придатні спорудити соціялістичну громаду. А вже за ними слідом піде решта пролетаріяту всеї Европи та Північної Америки, а далі й цілого світу. Тут бо великі промисловости є численніші й могутніші. Понадтим, вони мають іще й організації, які дадуть їм змогу перебрати засоби життя.

Вони мають силу і досвід.

Вони мають розумову силу.

Вони мають сітку спілок по всіх галузях промисловости, і то по всій країні.

Робітничі спілки в Росії радіють, що соціялізм наступив, що соціялістична праця виперає капіталізм, що виробництво на капіталістів і хазяїв поволі заступається виробництвом на суспільність і на всіх виробників.

Сила інтеліґентів, котрі спочатку вкупі з маєтними клясами взялись були за саботаж, нині заходилися у великому числі біля соціялістичної праці.

Соціялістичні умови праці росповсюднюються. Розуміється, їх поширення зустрічає не мало перепон, а проте, вони розвиваються.

Отож при тих обставинах і скрізь ті умовини соціялістичний дух сам себе появляє, і тим чином комуністична природа нової влади себе виявляє. Через соціялістичну працю й комуністичні почування зароджуються: комуністичні радощі, комуністичні бажання, комуністичне щастя й комуністичне серце.

Вже немає сумніву, що скоро з цієї бруньки, з того першого початку комунізму розцвіте пишним квітом нове духове життя, нова й вища умілість.

Всупереч усім сподіванням з крови російських робітників уродилась соціялістична громада, яка стоїть перед нами, мов прекрасна квітка.

Завдяки боротьбі російських робітників і вбогого селянства перед цілим пролєтаріятом і перед усім визискованим людом зза обрію запалахкотів світанок нової доби.

Большевики піднесли високо догори той смолоскіп, що освітлює цілу природу й усю людськість. Вони наперед подали пролєтаріятові своїми вчинками і методами малюнок того, що для досягнення мети повинно прийняти й ревно піддержати.

Несподіване сталося. В незмірних багацтвах природи й суспільности лежало щось таке, про істнування чого ніхто й гадки не мав. Ні Англія, ні Німеччина не зробили першого кроку соціялізма. Та честь належить Росії. Через знаменитий сплив обставин і умовин наспіла слушна година для встановлення комунізму. Оттак він нині там і з'явився.

Комуністична громада скоро пошириться по цілій Росії. В руках робітників вона скоро має набути завершености. Коли ж ні, то соціялізм буде можливий тільки на міжнародню скалю.

Большевики це розуміють, а тому вони розрушили все, що було в їхніх силах, щоб направити пролєтаріят усіх країн на шлях соціялізму. Вони тямлють, що їхня власна революція підпадає великим небезпекам поразки, — революція бо в Европі й Америці бариться. Ріжні економічні й політичні умовини в тих частинах світу гальмують прихід світової революції

Одначе це не заважує большевикам свою славну працю виконувати. Вони тямлють, що перемога революції в Росії, мов зоря-провідниця буде впливати на пролєтаріят світу. Вони розуміють, що треба подати приклад для пролєтаріяту инших країн. Вони непохитно постановили твердо триматись соціялізма всупереч всякому

спротиву. Робітники світа муситимуть признати, що соціялізм як раз виник із тієї самої війни, котра була очевидно його зруйнувала.

Коли Німеччина вчинила мир з большевиками, то це був мир тільки для зовнішнього ока. В дійсности тим заміряно його тільки знищити. Точнісько так, як того большевики сподівались, Німеччина проникла на Україну, шпихлір Росії, де вже тимчасом совітська влада була запанувала. Вона захопила Польщу, Литву, Латвію, Естонію, Фінляндію і Кавказ і зробила приготування загарбати инші частини Росії.

Большевики скорилися цьому, щоб урятувати соціялістичну громаду. Вони знали, що тільки тим робом зможуть вони перебувати в дотику і в звязку з німецьким та англо-американським пролєтаріятом. Вони пожертвували частиною своєї країни для того, щоб продовжити боротьбу з імперіялізмом і піддержати солідарність з робітниками инших країн, і тим появили перший приклад міжнародньої єдности робітництва.

Історія ще ні разу не подала нам прикладу чогось більшого або величнішого за цей вчинок, — бо ж великий він єсть у своїй мудрости і величніший у своїм значінню, як для робітництва, так і для цілої людськости.

Прихід соціялізму проголошено вістуном, гідним свого імени.

Та хоча встановлення соціялізму в переважно хліборобській країні наче й суперечить ортодоксальному соціялістичному знанню, проте немає причин гадати, що вспіх революції є неможливий, або що соціялістичну громаду не можна спорудити. Аби тільки инші держави не втручались. Ортодоксальний погляд говорить, що соціялізм можна здійснити тільки в високо-розвиненій промисловій країні. Але наука не потрапляє збагнути всі можливости розвитку природи й суспільности. Завжди щось нове з'являється на світ денний. В Росії були виключні кляси й клясові умови. Там був досить численний і дуже революційний пролєтаріят, значна частина котрого, подібно до селянства, жила у великих злиднях. Ті кляси були дужчі за всі инші. Кляса бюрократів та дідичів переводилася, а попри неї була квола капіталістична кляса. Чому ж бо перші обидві кляси не могли разом соціялістичну громаду встановити? Чому ж бо спокволя не могли б вони банки, торг і промисловости соціялізу-

вати? Вони мають владу, вони озброєні. Хто може при тих умовах їм перепоною стати?

Безперечно, вони зустрінуть великий спротив з боку маєтних кляс, — заможного селянства, шляхти, капіталістів і частини дрібного міщанства, — та навіть з боку самих убогих селян, які ще досі чепляються за індивідійні думки й поняття.

Але ці труднощі не є непоборними.

Треба тільки терпіння й часу. І спробу буде в усякому разі зроблено. А щоб дати їм сприятливу нагоду для вспіху, треба, щоби на них не напала ніяка зовнішня сила, хліба од них не заграбувала, не зміцняла контрреволюцію та ні в чому їй не допомагала.

Робітники світу! Не було, немає й не буде спромоги піддержати соціялізм у тій країні, на котру инші держави свої наскоки чинять. Соціялізм мусить запанувати в усіх країнах, або принаймні в кількох передових країнах у той же самий час.

Оце наука, котру нам подає Російська Революція.

А тепер велика драма розгортається далі. Німеччина шматує тіло Росії і, одрізавши Україну, викликала голод і недостачу споживи. Ціни підносяться вгору. Паскарство їстивними речами набуває велетенського розміру. Де-котрі селяне кидають робітництво на призволяще, бо вони не вдоволені тими твердими цінами на продукти, що їх громада встановила. Голод і нестача спиняє реформаційну працю, — а надто поділ землі та соціялізацію хліборобства. Соціялісти-революціонери та де-які селяне відцуралися большевиків і намагаються втягнути Росію в нову війну з Німеччиною*, що так спричинилась до тих злиднів, — і тим робом ледве не повалили й саму революцію. В той самий час Англія, Франція, Японія і Злучені Держави силуються й собі проломитись в Росію і собі намагаються позагарбати великі смуги земель на Мурмані та в Сибіру. Вони постачають контр-революціонерам зброю та гроші і всіляко, як можуть, їм допомагають. З усіх боків вороги запеклі свої голови підносять, та не мають вони надії на перемогу инакше, як тільки за чужоземною допомогою.

Заатакований з усіх боків улюбленцями капіталізма, зародок соціялістичного братерства змагається за істнування, силується розвиватись, або принаймні дожити

* Це було в літку 1918 року. (Г. П.)

й діждатись до европейської революції. Але, як угорі ми згадали, американська й світова революція не приходить на допомогу, а російська революція тимчасом сама стоїть у вирі великої небезпеки. Світова революція повстане, та тільки згодом, бо ріжні економічні, історичні й політичні умовини загальмували її наступ по инших частинах світа.

А тепер ми вкажемо, що то за осібні умовини і появимо перед очі пролєтаріята, чому світова революція має наступити аж по російській революції.

Перша велика ріжниця між російською і західньо европейською революцією єсть ось яка. Російські революціонери могли провадити революцію тільки за допомогою селянства. Селянство само було революційне. Без його підмоги робітники могли б дуже мало зробити, хай би там хоч як вони були шалено одважні. В Росії сила було великих маєтків. Вони належали царській родині, державі, шляхті та церкві. Ті окономії можна було поділити. Селяне хотіли землі, революційне робітництво тільки того й хотіло, що ту землю їм приділити. Оттому селяне свої сили й злучили з робітничою силою.

Оттут і лежить велика ріжниця між Росією й Західньою Европою. На Заході, навіть в Англії та Німеччині, не так воно багато є безземельних хуторян та селян, а також немає тут і дуже великих маєтків, за винятком хиба кількох країн та округ. Навпаки, в багатьох европейських країнах, ось як у Німеччині, Франції, Скандинавії, Голандії та Бельґії, — середнє селянство та дрібне землеволодіння стало загальним порядком. Робітництво в Західній Европі мусить вчинити революцію без участи селянства, або принаймні з меншою участю, як у Росії. Там пролєтаріят мав дужу піддержку, тут же він стоїть самітний. Оце є перша причина, чому тут революція станеться пізніше.

Друга причина є така. Правительство й бюрократія були кволі. В Европі, а надто в Англії й Німеччині, вони суть дуже міцні. Орґанізація капіталізму в Росії була також дуже несправною. Тут же, та знову особливо в Англії й Німеччині, капіталізм чудово орґанізований. В Росії супротивники революціонерів кволі, а в Західній Европі вони дужі. В Росії пролєтаріят мав за собою велику, міцну допомогову силу селянства, і кволу орґанізацію капіталізму проти себе. На Заході пролєтаріят стоїть сам супроти могутнього капіталізму.

Робітництво в Західній Европі численніше в порівнянню з рештою населення, – воно є численніше, як у Росії, але менше загального числа робітників і селян укупі.

На Заході робітництво має непохитну підвалину, на котрій можна будувати соціялізм. Насамперед, банкова система, головні галузи промисловости, транспорт і обмін були вже перед війною доспілі для соціялізації. Подруге, імперіялізм протягом війни централізував продукцію й росподіл. Та орґанізація з технічного боку є надзвичайно могутньою і пролєтаріят може взяти її за підвалину, на якій соціялізм буде споруджено. В Росії ті орґанізації або зовсім не істнують, або перебувають у дуже незавершеному стані.

В Росії суспільність іще не була готова перед війною для соціялізма, а за часу війни її орґанізація зазнала дуже великої виснаги. В Західній Европі суспільність уже достигла для соціялізму перед війною, а протягом війни її орґанізація і централізація досягли ще більшої сили.

В Росії нечисленний пролєтаріят, разом з допомогою великої маси революційного селянства, стоїть перед завданням споруди нової громади з обмеженими економічними засобами в їх роспорядженню. Пролєтаріят Західньої Европи стоїть сам перед своїм завданням, але він є могутній і добре зорґанізований і посідає економічні джерела.

Російський пролєтаріят, малий кількістю, але дужий піддержкою селянства, змагався крихкою зброєю зі своїми крихкими супротивниками. Робітництво Західньої Европи, велике числом, та самітне в борні, змагатиметься дужими засобами проти своїх дужих супротивників. Орґанізація західнього робітництва підчас війни дуже похитнулась через мобілізацію його членів до армії. В той самий час орґанізації капіталу, а надто правительств, за той же період надзвичайно зміцніли. Через ті всі причини революція в Західній Европі прийде пізніще й буде мати більше труднощів, ніж у Росії. Вона буде цілком ріжнитись од Російської Революції.

Селяне на Заході, в протилежність Росії, нереволюційні. Оце можна сказати як про велику більшість малоґо селянства, так і про дрібних крамарів.

Хоча ці дві верстви самі по собі нереволюційні, але вони напевно обєднаються з пролєтаріятом, бо імперіялізм їх дуже гнітив, а війна їм таки добре дошкулила. Дрібні капіталісти вже віддавна вагались поміж буржу-

азними й соціялістичними партіями. Аж до теперішнього менту більша кількість споміж них приставала до буржуазних партій. Але через послідки війни їх можна прихилити до соціялізму, коли триматись правдивої політики. Тоді пролєтаріят матиме більшість.

Війна так дуже натиснула на ці кляси, що, давши їм утямити неможливість иншого виходу крім капіталізму й соціялізму, тим робом можна було б їх спонукнути обрати соціялізм. Коли їм буде поставлено на вибір, чи бути їм під визиском капіталістичного імперіялізму з його високими цінами, податками й війнами, чи врятуватись через соціялізм, то вони, розуміється, попруть за соціялізм.

Хай пролєтаріят скаже всім трудящим клясам: Імперіялізм і війна руйнують вас. Ми забезпечимо вам істнування, не вважаючи на те, чи має хто працю чи ні. Нам бо не бракуватиме найпотребніших речей.

Хай він скаже дрібній буржуазії, низчим дрібним урядовцям і писарчукам: Імперіялізм вас розчавлює своїми війнами, податками, низькою платнею, голодом і злиднями. Соціялізм, що забірає всі великі підприємства і всі багацтва і їх укладає до рук суспільности, що всю продукцію і весь розподіл краму по цілому світу централізує,—оцей соціялізм пропонує вам спершу низькі податки, які згодом він зовсім усі скасує. Соціялізм забезпечує вам постійну працю й поважне становище. Він дасть вам разом з рештою громадян мир, щастя й вигідности.

Хай пролєтаріят скаже дрібним крамарям: Лишайтесь на своїх місцях. Ви матимете краму на продаж. Всі великі маґазини ми маємо в своїх руках. Ми постачатимемо вам краму й сирівців. Споволя ваші підприємства зробляться частиною нашої системи, і ви, нарешті, нарівні з иншими громадянами будете працювати у виробництві краму та його розподілі в суспільности.

Хай робітництво скаже до дрібного селянства та частини заможніх хуторян: Імперіялізм і капіталізм вигублює вас війною, податками й арендою. Вони одбірають вам ваших синів. Вони забірають у вас вашу худобу. Вони робитимуть це також і після війни. Соціялістична громада, навпаки, дозволить вам тихомирно провадити вашу працю. Вона коли не цілком, то частинно увільнить вас од податків. Вона визволить вас од ваших дідичів і багатьома иншими шляхами зменшить ваші тягарі. Що ж до великих økономій, то вона відасть їх вам, щоб на ко-

муністичних підвалинах і на користь цілої суспільности їх розробляти. А як тільки розвиток продукційних сил те уможливить, вона поверне всі ваші підприємства на кооперативні установи, в котрих усі робітники однаково будуть великі й могутні у великій і вільній робітничій громаді.

Хай, нарешті, пролетаріят скаже всім цим клясам: Ми можемо те все зробити, коли ви нам допоможете. В тому випадку ми будемо мати в наших руках цілий контроль над усіма великими промисловостями, виробом багацтв і розподілом. Ми матимемо весь капітал і всі багацтва громади в нашому роспорядженню.

Не може бути сумніву, що всі пригноблені імперіялізмом кляси приймуть цю пропозицію. Той тиск, який що-раз то дужче тисне ті кляси, примусить їх ушикуватись поруч з пролетаріятом. В Англії, коли це уладити як слід, це легко можна доконати.

Тут видко знову велику ріжницю між Росією й Західньою Европою. В тій країні пролетаріят не може подати ту пропозицію, бо Росія вбога на продукційні сили та капітал. В Західній Европі ж скупчено величезні маси капіталу та велетенські продукційні сили, які посідають свої завершені орґанізації. При тих умовинах імперіялістичний капіталізм з усіма його неминучими результатами, смертю й руїною, можно легко замінити на соціялізм, а тим самим і на вигідність, рівність і мир. Інтеліґентних членів „низчих“ клясів, котрі не мають безпосередніх інтересів у капіталізмі, буде перетягнуто на бік революціонерів.

Тут ми гаразд можемо взяти приклад з большевицької революції. Як вони здобули підмогу від селян? Вони проголосили проґраму, яка вимагала: „Вся влада робітникам“, „вся земля селянам“, „мир трудящому народу“.

Ніяка инша партія не мала подібної проґрами. Соціялісти-революціонери (в їхній першій фазі) та меншевики своїм союзом з поміщиками та капіталістами зрадили селянству й робітництву.

Коли західній пролетаріят учинить якусь угоду з капіталістами або зв'яжеться з ними яким-будь шляхом, то він не дістане піддержки ні з боку дрібних крамарів, ні з боку державних урядовців, ані писарчуків. Ці люде мають досить тяму, щоби зрозуміти, що в тому

випадку пролєтаріят був би занадто кволий і не зміг би визволити їх з ярма імперіялізму.

Середнього шляху немає. Трудівники повинні зробити так саме, як вони зробили в Росії, — вони мусять домагатись собі всієї влади, конфіскувати всі багацтва і всі промисловости, зосередити всю продукцію й розподіл у своїх руках. Одне слово, вони мусять соціялізм установити.

Російська Революція подає ще одну науку. Большевики виграли не тільки через допомогу селян, але вони своєї перемоги доконали ще й завдяки незбитій єдности всієї робітничої кляси. Коли б вони тієї єдности були не мали, то не змогли б вони також до союзу з собою инші кляси нахилити.

Робітничій клясі Західньої Европи загрожує велика небезпека, що протягом останніх двадцять-пять років так наочно зросла. Вона походить від соціял-патріотів і реформістів. Точнісько так саме, як вони задержали пролєтаріят од революції і натомісць з буржуазією союз учинили, а робітників у війну запроторили, таки тим же робом намагатимуться вони за допомогою буржуазії і світовий пролєтаріят в державний соціялізм запровадити.

Щоб обминути небезпеку банкроцтва, яке може що хвилі повстати через руїну виробу й державні борги, капіталісти несамохіть підуть на націоналізацію багатьох підприємств, або принаймні їх піддадуть під державний контроль. Отож тоді вони саме й право страйку геть скасують, платню позменшать, робочі години позбільшать і швидкість в роботі будуть підносити до найвищої точки, до виснаги.

Коротко скажім, робітників буде запроторено в державну неволю.

Проґрама німецьких, англійських та французьких реформістів зовсім ясно показує, що вони будуть допомогати капіталістам виконувати те завдання. Вони подадуть їм ту допомогу при тій умові, що одна частина робітників, орґанізованих у великі фахові спілки, діставатиме перевагу над иншими робітниками і одержуватиме вищу платню, ліпші умови праці тощо. Тою ціною капіталісти охоче куплять соціял-патріотів та частину пролєтаріяту.

Та в Англії небезпека загрожує з боку Робітничої Партії і фахових спілок, в Німеччині — з боку більшости й незалежників, фахових спілок та соціялдемо-

кратів, у Франції з боку більшости партії центра та робітників сандикатів і в Америці з боку фахових спілок. Повсюди з'являється небезпека.

Коли ця змова вдасться, буде посіяно розбрат між робітництвом. Де-котрі перейдуть на бік імперіялізму, инші обстануть за революцію. І тоді революцію буде програно, бо робітнича кляса буде безсилою. Вона буде кволою з самого початку, і тоді годі уповати на піддержку инших верств населення, крамарів та дрібних фармерів. Вона буде вся в повній власти імперіялізма.

Тільки тоді робітництво здобуде перемогу, коли воно непохитно обєднається і жадна його частина не погодиться на державний соціялізм.

Ми знову проказуємо, що повна єдність пролєтаріяту єсть друга наука, яку нам подає Російська Революція.

Понад тим, ми маємо ще один приклад, котрий подають Росіяне західньо-европейському пролєтаріятові. Коли російських робітників уже де-в-чім переможено, то тільки тому, що німецький, англійський та американський пролєтаріят одночасно не зробив таку ж революцію.

Російська Революція живе в постійній небезпеці поразки. Коли б її було врешті переможено, то ми знаємо, через що саме це могло б статися.

Атакований з усіх боків усіма капіталістичними державами й цілим світом, російський пролєтаріят буде одначе міцно до останнього менту революцію боронити, і вміраючи, він дасть ще один іще більший приклад світовому пролєтаріятові.

Міцно держати прапор революції, за неї терпіти і задля неї умерти, — це, дійсно, є щирий інтернаціоналізм. Ця солідарність робітників Росії з робітництвом світа, — це останній і найбільший приклад, котрий Російська Революція подає в науку світовому пролєтаріятові.

В самому вирі крівавої капіталістичної оргії пролєтаріят свою єдність появляє. Саме посеред війни зародилась клітина нової людськости.

Російська Революція появила пречудовий приклад Західній Европі й Америці, — своїми постановами, своєю завбачністю й одвагою, формами своєї організації, совітами своїми і ділами, що важать більше понад усе, поваленням царату й капіталізму, конфіскацією капіталів,

початком організування соціялізму, своїм союзом убогого селянства з рештою робітництва — отим усім вона світові нові шляхи показала.

Немає сумніву, що, маючи такий блискучий приклад перед очима, світове робітництво одразу почне єднатись.

Отож тоді поважно розгориться боротьба за установлення соціялізма по цілому світу.

Розділ Пятий.

Висновки.

I.

Світова Революція необхідна.

Імперіялізм усіх держав є однаково ворожий робітникам.

Тому світове робітництво повинно обєднатись і збурити світовий імперіялізм.

Та не зруйнувавши капіталізму, не можна повалити й імперіялізму.

Оттому то, щоб спорудити соціялізм і збурити капіталізм, революція і є тепер необхідна.

II.

Капіталізм не має виходу з імперіялізму.

Пролєтаріятові немає жодного порятунку при імперіялізмі.

Імперіялістичний капіталізм поділив усі нації світа на дві ґрупи і тим робом бється за панування над світом.

Три могутні держави, — Німеччина, Англія та Америка, — стоять на чолі тих двох ґруп.

Жодна з тих трьох держав, ані союзні їм країни не мають найменшої надії на тихомирне розвязання цієї боротьби, бо кожда з тих світових держав хоче лише для себе мати світову владу, або для тої ґрупи, до якої вона сама належить.

Крім війни немає засобів, щоб розвязати ту суперечку.

Буржуазія, реформісти та соціял-патріоти шукають шляхів полагодити справу, але їхні розвязання не мають ніякої дійсної вартости і тільки збивають робітників з пантелику та держать їх у неволі. Примусова Примиренча Палата, Ліґа Націй, право самовизначення для малих народів, демократія — ніщо з того всього, ані яка инша нікчемна пропозиція, висунута цими ґрупами, не може врятувати капіталізм із тих суперечностей, в які він

попав. Не може капіталізм уникнути нагромадження маси надвартостів, ані заборчих бажаннів, котрі суть наслідками того нагромадження капіталу, ані неминучих завоюваннів чужоземних ринків, ані воєн, які мусять виникати, ані самозагуби, що випливає з тих боєвищ, — від цього всього капіталізм втікти не зможе.

Пролєтаріят не матиме снаги видержати напругу цієї боротьби. Робітники муситимуть збунтуватись, щоб уникнути різанини й гніту.

Та вони тоді тільки зможуть урятуватись, як зруйнують капіталізм.

Пролєтарський бунт, отже, буде неминучою революцією проти світового капіталізму, то буде соціялістична революція світового пролєтаріяту, то буде Світова Революція.

III.

Ця революція можлива й імовірна.

Це витікає ось із таких причин:

Капіталізм достиг для соціялізма.

Війна поклала підвалини для соціялізма.

Сам капіталізм мусить перейти в соціялізм, звичайно, в державний соціялізм.

Силою природної еволюції пролєтаріят суне в тому ж самому напрямку.

Матеріяльні й моральні результати війни так болюче відбились на пролєтаріяті, що він мусить прийти до революції.

Зруйнування продукційних сил, страждання, зненависть, голод, безкрая різанина пожене пролєтаріят у революцію — або в годину війни, або по війні.

Пролєтаріят має так могутні орґанізації, що має снагу здійснити революцію.

Ми гадаємо, що міжнародній пролєтаріят міг прийняти отцю проґраму.

Політична влада мусить перейти до рук пролєтаріята.

Пролєтарське законодавство.

Забезпека всім робітникам пристойного щаблю життя. Всі робітники мусять бути рівні.

Контроль і керування пролєтаріятом усього виробництва й росподілу.

Для всіх примусова праця.

Зречення виплати державних боргів.

Конфіскація воєнних зисків.

Оподаткування капіталів і доходів; повільне піднесення податків на капітали й доходи, поки це не призведе їхньої конфіскації.

Конфіскація банків.

Конфіскація всіх великих підприємств.

Конфіскація землі (великопанської).

Всю судову владу передається пролетаріятові.

Знесення всіх митниць і тарифів.

Скасування сучасної військової системи. Озброєння пролетаріяту.

На ґрунті цієї проґрами міжнародній пролетаріят може обєднатись і виграти.

З цією проґрамою пролетаріят переможе.

IV.

Робітники світу мають перед собою блискучий приклад, яким можна керуватись. Той приклад є Російська Революція. Вона показала, що для перемоги треба тільки дві речі: міжнародня й національна єдність робітників і одностайне повстання.

Коли робітники якої-будь країни суть необєднані, міжнародня буржуазія їх переможе.

Коли пролетаріят не зважиться на повне повалення капіталістичної системи, він не зможе ані сам визволитись, ані визволити инші пригноблені кляси, і не дістане піддержки з боку тих, на котрих він міг уповати.

Та Російська Революція щось инше доказала.

Вона відкрила ті нові форми, котрими пролетаріят може досягнути перемоги: то є робітничі ради (совіти). Вона встановила їх по всіх селах і в кождій провінції цілої країни.

Ті ради мають у своїх руках усю економічну й політичну владу.

Отож ці робітничі ради, що зруйнують капіталізм і збудують соціялізм, що вивласнять капіталізм і всю владу та багацтва передадуть соціялізмові, що соціялістичний лад економічно й політично спорудять, — оці ж ради і єсть формою і виявом нової громади і нової людськости.

Тепер вони охоплюють тільки той пролетаріят, що бореться й перемагає, але в майбутньому вони поймуть цілий людький рід.

Ради робітників, тільки робітників і нікого більше, в прийдешні часи будуть найвищими й найсвятішими гуртуваннями людськости.

Єдність пролетаріяту в межах нації, єдність пролетаріяту міжнародня, єдність і орґанізація пролетаріяту в робітничі ради — оце є три найбільші речі, котрі Російська Революція подає в науку робітникам усього світу.

Коли б західньо-европейський, північно-американський і світовий пролетаріят був обєднаний, коли б вони заснували новий Інтернаціонал, коли б вони повстали в один і той же час, коли б вони орґанізувались у робітничі ради і захопили б усю економічну і політичну владу, — тоді Світову Революцію було б здійснено.

Вже ми бачимо в недалекій будучині новий Інтернаціонал, велику Робітничу Раду всіх народів земної кулі.

Вже ми бачимо Міжнародню Робітничу Раду, попередницю нової, вільної комуністичної людськости.

Кінець.

ЧИТАЙТЕ РОБІТНИЧІ ЧАСОПИСИ:

ОРҐАН КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ СХ. ГАЛИЧИНИ (Секції Комуністичного Інтернаціоналу), тижневик. Адреса: Nascha Prawda, Postfach 53, Postamt 65, Wien VIII.

УКРАЇНСЬКІ ЩОДЕННІ ВІСТИ, щоденний часопис для укр. працюючого люду в Злуч. Державах. 502 E. 11th St. New York.

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ, двічи на тиждень Pritchard Ave and Mc. Gregor St. Winnipeg, Man., Canada. Америка.

МОЛОТ, сатирично-гумористичний часопис, двічи на місяць. 414 E. 9th Str., New York. N. Y. U. S. A. N.-America.

РОБІТНИЦЯ, 30 st. Marks Pl. New York, N. Y. U. S. A.

КОМУНІСТИЧНИЙ СВІТ, місячник Укр. Фед. К. П. Америки.

КОМУНІСТИЧНА БІБЛІОТЕКА

Видавництво К. П. Сх. Галичини:

1. **Н. Ленін.** Держава і революція. Марксівська наука про державу й завдання пролетаріяту за революції. З портретом автора. Відень, 1920. 8°, IV+112 сторін + окладинка.
2. **П. Д.** Володимир Ульянів (Н. Ленін). Відень, 920, 8°, 8 ст.
3. **Н. Бухарин.** Програма комуністів-большевиків. З портретом автора. Відень, 1920, 8°, IV+88 ст. + окл.
4. **Програма** Комуністичної Партії (большевиків) Росії і України. Відень, 8°, 24 стор.
5. **Н. Ленін.** Чергові завдання совітської власти. Відень, 1920, 8°, 52 стор. + портрет.
6. **Н. Бухарин і Е. Преображенський.** Азбука комунізма. Відень, 1920, 8°, 320 стор. + окладинка.
7. **Г. Піддубний.** Розбийте кайдани! (Слово до галицьких селян і робітників). 2-е випр. вид. Відень, 1921, 8°, 32 ст.
8. **В. Карпинський.** По чиїм боці правда. В. 1921, 8°, 16 ст.
9. **Н. Ленін.** Диктатура пролетаріяту і ренеґат Кауцький (готується до друку).
10. **Національне питання і комунізм.** В., 1920, 8°, 16 ст. + окл.
11. **Капиталістичний світ і Комінтернаціоналя.** 1921, В., 8°, 23 ст.
12. **Г. Піддубний.** Паризька Комуна. В., 1921, 16°, 40 ст.+окл.